equali velocitate mouere cuz illo simplici. Hoc probatur sic. ⁊ sit A vnum graue mixtū cuius grauitas sit octo ⁊ sua leuitas vt duo. ⁊ sit B/ vnum graue simplex cuius grauitas sit vt quattuor. ⁊ sit C vnum medium cuius resistentia sit vt duo incipiant B/ et B/ mouere in C. tunc sic tanta velocitate mouetur A/ in C. sicut B. in C. ⁊ econtra. qz potentia A/ est vt octo sua resistentia intrinseca vt duo ⁊ sua resistentia extrinseca vt duo. tota resistēcia est sicut quattuor. sed inter octo ⁊ quattuor est ꝓportio dupla. ergo A/ ⁊ B/ mouebuntur equaliter ⁊ eque velociter in illo medio. Et probatur qz in minori velocitate B/ mouere in C. ꝙ B/ in C. quia diminuatur resistentia quousqz fuerit sicut vnū. Tunc sic. A potentia erit sicut octo sua resistentia intrinseca sicut duo. ⁊ extrinseca sicut vnū. ergo tota resistentia erit tres. sed inter octo ⁊ tres est proportio superbipartiens tertias. Sed potētia B/ est sicut quattuor. sua resistentia sicut vnum. ergo B/ mouetur ex proportione quattuor. sed B. non tantū ergo B/ minori velocitate mouetur B/ ꝙ B. ⁊ crescēte resistentia vsqz ad quattuor mouetur B/ a maiori velocitate in C. ꝙ B/ in C. Et sic patet finis.

Laus deo.

¶ Finis libelli sophistay aduū Oxoniēn. Londonijs impressi/ p Wynandū de Worde/ in parrochia sancte Brigide/ in vico anglice nūcupato (the fletestrete) ad signum solis cōmorātē. Anno dñi M.cccc.xii. die vero. duodecima Augusti.

equali velocitate mouere cuz illo simplici. Hoc probatur sic. ⁊ sit A vnum graue mixtū cuius grauitas sit octo ⁊ sua leuitas vt duo. ⁊ sit B/ vnum graue simplex cuius grauitas sit vt quattuor. ⁊ sit C vnum medium cuius resistentia sit vt duo incipiant B/ et B/ mouere in C. tunc sic tanta velocitate mouetur A/ in C. sicut B. in C. ⁊ econtra. qz potentia A/ est vt octo sua resistentia intrinseca vt duo ⁊ sua resistentia extrinseca vt duo. tota resistēcia est sicut quattuor. sed inter octo ⁊ quattuor est ꝓportio dupla. ergo A/ ⁊ B/ mouebuntur equaliter ⁊ eque velociter in illo medio. Et probatur qz in minori velocitate B/ mouere in C. ꝙ B/ in C. quia diminuatur resistentia quousqz fuerit sicut vnū. Tunc sic. A potentia erit sicut octo sua resistentia intrinseca sicut duo. ⁊ extrinseca sicut vnū. ergo tota resistentia erit tres. sed inter octo ⁊ tres est proportio superbipartiens tertias. Sed potētia B/ est sicut quattuor. sua resistentia sicut vnum. ergo B/ mouetur ex proportione quattuor. sed B. non tantū ergo B/ minori velocitate mouetur B/ ꝙ B. ⁊ crescēte resistentia vsqz ad quattuor mouetur B/ a maiori velocitate in C. ꝙ B/ in C. Et sic patet finis.

Laus deo.

¶ Finis libelli sophistay aduū Oxoniēn. Londonijs impressi/ p Wynandū de Worde/ in parrochia sancte Brigide/ in vico anglice nūcupato (the fletestrete) ad signum solis cōmorātē. Anno dñi M.cccc.xii. die vero. duodecima Augusti.

¶ Modi significādi Alberti sine quibus grammatice notitia haberi nullo pacto potest.

Incipiunt modi significandi.

Quoniam quidem intelligere et scire consistunt in omnium scientia et cognitione principiorum: vt scribitur primo phisicorum. Nos ergo volentes habere scientie grāmatice noticiam circa eius principia cuiusmodi sunt modi significandi per se primo oportet inquirere. Sed antequam eorum inquiratur noticia in speciali premittenda sunt quedam in generali: sine quibus plenum non potest haberi intellectus. ¶ Quorum vnum est primum est, quomodo modus significandi partiatur et describatur. ¶ Secundum est a quo modus significandi radicaliter oriatur. ¶ Tertium a quo modus significandi immediate trahatur. ¶ Quartū quo modus significandi a modo intelligēdi et a modo essendi distinguat. ¶ Quintū in quo modus significandi tanquam in suo subiecto inueniatur.

¶ Circa primum est notandum et sciendum q̄ modus

significandi duo importat. Equiuoce enim dicitur de modo significandi actiuo et passiuo. ¶ Modus significandi actiuus est proprietas vocis ab intellectu sibi concessa mediante qua vox proprietatem rei significat. ¶ Modus significandi passiuus est modus siue proprietas rei prout est per vocem significata. Et quia significare et consignificare est quodammodo agere, et significari et consignificari est quodammodo pati: inde est q̄ modus vel proprietas vocis mediante qua vox proprietatem rei significat, modus significandi actiuus nominatur. ¶ Modus vero vel proprietas rei prout per vocē passiue significat, modus significandi passiuus accipitur. Iuxta qd̄ notandū q̄ cū intellectus vocē ad significandū et consignificandū imponit duplicem rationē attribuit: scilicet rationē significādi q̄ vocat significatio: per quā efficitur signū vel significans: et sic formaliter est dictio. et rationem consignificādi q̄ vocat modus signdi actiu⁹. per quā vox significans fit consignū vel consignificans: et sic formaliter est pars orationis. ita q̄ pars est pars secundū se per hanc rationē consignificandi seu modū consignificandi actiuū tanq̄ per principiū formale. sed est pars relata ad aliā per eandē rationē cōsignificādi actiuā tanq̄ per principiū efficiens intrinsecū. ¶ Et hoc patet q̄ rationes consignificādi actiue seu modi sig̃ndi actiui per se. a primo ad grāmaticā pertinēt tāq̄ principia cōsiderata in grāmatica. Sed rōnes cōsignificādi passiue seu modi sig̃ndi passiui ad grāmaticā nō pertinent nisi q̄ accidens. q̄ nō sunt principiū partis orationis nec formale nec efficiens: cū sint rez̄ proprietates. nulli ḡnū ad aliud qd̄ est formale in eis. cum in hoc etiam forte a modis significandi actiuis non discrepent vt infra patebit.

¶ Circa secundum notandum q̄ cum huiusmodi modi

sint rationes significandi actiui non sunt figmēta oportet omnē modū significādi actiuum ab aliqua rei proprietate radicaliter oriri: quod sic patet. quia cum intellectus vocem ad significandum imponit sub aliquo modo significandi actiuo ad ipsius rei proprietatem aspicit. a qua modū significandi actiuū originaliter trahit. quia intellectus cū sit virtus passiua de se modo determinata ad actum determinatū non vadit ni si aliunde determinetur. vnde cū imponit voces ad significādū sub determinato modo sig̃ndi actiuo a terminata rei proprietate mouet: ergo cuilibet modo significandi actiuo correspondet aliqua proprietas rei in re seu modo essendi rei. ¶ Sed contra hoc obijcitur: quia hec vox significatiua sez deitas hz femininū genus. q⁹ est modus significādi actiuus. tñ in re significata non est proprietas correspondens q̄ est proprietas patientis a qua sumitur femininū genus. ¶ Item priuationes et figmenta sunt. tamen sub nullis proprietatibus cadunt cū nō sint entia. tñ voces priuationū significatiue et figmentoꝝ modos significandi actiuos hñt: vt cecitas chimera et similia. ¶ Dicendū q̄ nō oportet semp modus significandi actiuus alicuius dictionis trahi a proprietate rei illius dictionis cuius est modus significādi sed potest accipi a proprietate rei alterius. et rei illi⁹ dictionis attribuendō modo sufficit q̄ sibi ipsi non repugnet. et q̄ substātias peractas nō intelligimus nisi ex illis sensibilibus. ideo sub proprietatib⁹ sensibiliū eis notis imponim⁹ et nominibus eorū modos significandi actiuos attribuim⁹. Vñ licet in deo sit res vera tamē nō sit proprietas passiua: in imaginamur ipsum tanq̄ patrem a nostris precibus

Similiter priuatiões intelligimus ex suis habitibus ideo sub suis ꝓprietatibus eis nomina imponimus. ⁊ nominibus eorũ modos significandi actuos attribuim⁹. Similiter in nominibus figmentorũ sumuntur modi significandi actui ex proprietatibus partium et quibus imaginantur. Sicut chimera imaginatur componi ex capite leonis. ⁊ sic de aliis. Et si instetur. Si modi significãdi in nominibus priuationum sumũtur a modis essendi habituum. tunc nomina priuationum modũ essendi habitus et non priuationis dissignabunt ex hoc posito. nomina priuationum per suos modos significandi actuos erunt consignificatiua falsa. Dicendũ ꝙ non est verum immo nomina priuationum per suos modos significandi actuos designant circa priuationes modos intelligendi qui sunt eorum modi essendi. Juxta quod sciendum ꝙ licet priuationes non sunt entia positiua extra animã. sunt tamẽ entia positiua in anima: vt patet quarto metha. et sunt entia secundum animam. Et quia eorum intelligi est eorum esse. ideo eorum modi intelligendi erunt eorum modi essendi. vnde nomina priuationum per suos modos significandi actuos non erunt consignificatiua falsa. quia cum modi intelligendi priuationem reducuntur ad modos intelligendi habitus. ⁊ priuatio cognoscitur per habitum ideo modi essendi priuationum tãdem ad modos essendi habitus reducũtur.

¶ Circa tertium notandum ꝙ modi significandi actiui immediate a modis intelligendi passiuis sumũtur. Juxta quod sciendum est ꝙ sicut est duplex modus significandi. scilicet actuus ⁊ passiuus. ita duplex est modus intelligendi. scilicet actuus ⁊ passiuus.

¶ Modus intelligendi actuus est ratio concipiendi mediante qua intellectus rei vt rerum proprietates concipit vel apprehendit.

¶ Modus intelligendi passiuus est proprietas rei prout est ab intellectu apprehẽsa. Dicatur ergo ꝙ modi significãdi actiui sumũtur a proprietatibus rerum seu modis essendi mediantibus modis intelligendi passiuis. quia modi significandi actiui nõ sumuntur a modis essendi. nisi vt hũ modi essendi ab intellectu apprehendũtur. Modi autem essendi prout ab intellectu sunt apprehensi dicũtur modi intelligendi passiui: ergo modi significandi actiui sumũtur a modis essendi mediãtibus modis itelligẽdi passiuis. Et ideo imediate modi significãdi actiui. a modis itelligẽdi passiuis sumũt

¶ Circa quartum notãdum ꝙ modi essendi et modi intelligendi passiui. ⁊ modi significãdi passiui: sunt idem materialiter: sed differunt formaliter: quia modus essendi est rei proprietas absolute. Modus intelligẽdi passiuus est eiusdem rei proprietas prout ab intellectu est apprehẽsa. Modus significãdi passiuus est eiusdem rei ꝓprietas prout per vocem consignificatur. Et sunt eadem materialiter et realiter. quia quod dicit modus essendi absolute: dicit modus intelligendi passiuus prout refertur ad intellectum. et quod dicit modus intelligẽdi passiuus: dicit modus significandi passiuus prout refertur ad vocem: ergo sunt eadem materialiter. sed differunt formaliter: quod sic patet quia qui dicit modum essendi dicit proprietatẽ rei absolute siue sub ratione existẽtie. Sed qui dicit modum intelligẽdi passiuum dicit eandem rei proprietatem vt materiale. et rationem intelligendi siue concipiendi vt formale. Sed qui dicit modum significandi passiuum dicit eandem rei proprietatẽ vt materiale. ⁊ dicit rationem consignificandi vt formale. Et cum alia sit ratio essendi. alia intelligendi. alia significandi: differunt secũdum formales rationes.

¶ Item sciendum ꝙ modus essendi. ⁊ modus intelligendi actuus. ⁊ modus significandi actuus differũt formaliter et materialiter. quia modus essendi dicit proprietatẽ rei absolute siue sub ratione existentie vt dictũ est. modus intelligẽdi actuus dicit proprietatẽ intellectus que est ratio intelligendi siue concipiendi. modus significandi actuus dicit ꝓprietatẽ vocis que est ratio consignificandi. et quia alia est proprietas rei ad extra. ⁊ alia intellectus. ⁊ alia vocis: ita est alia ratio essendi. alia intelligendi. alia significandi: ergo modus essendi ⁊ modus intelligendi actuus et modus significãdi actuus differũt in vtrog. ¶ Itẽ sciẽdũ ꝙ mod⁹ intelligẽdi actu⁹ ⁊ modus itelligẽdi passiu⁹ differũt materialiter ⁊ cõueniũt formaliter. qz mod⁹ itelligẽdi passiu⁹ ẽt rei ꝓpietatẽ sub rõe itelligẽdi passiua. ſz mod⁹ itelligẽdi actiu⁹ ẽt ꝓpietatẽ itellect⁹

que est ratio intelligendi actiua. Sed eadem est ratio intelligendi per quã intellectus proprietatem rei intelligit actiue. ⁊ per quã rei proprietas intelligitur passiue. ergo proprietates sunt diuerse. ⁊ ratio est eadem. ergo materialiter differunt. ⁊ sunt idē formaliter. ¶ Item secundō. q modꝰ significandi actiuus ⁊ passiuꝰ differūt materialiter. ⁊ sunt idē formaliter. quia modus significandi passiuus dicit proprietatē rei sub ratione cōsignificandi passiua. Sed modus significandi actiuus dicit proprietatem vocis que est ratio consignificandi actiua. sed eadem est ratio per quam vox est significans actiue. et per quam proprietas rei significatur passiue. ergo materialiter sunt differentes. sed sunt idē formaliter.

¶ Circa quintum est notandum. q modus significandi passiuus materialiter est in re vt i subiecto. quia materialiter est proprietas rei. Res autem proprietas est in eo cuius est vt in subiecto. Formaliter autem est in subiecto in quo est modus significandi actiuus. qz formaliter a modo sīgndi actiuo non differt. ¶ Modus autem sīgndi actiuus cum sit proprietas vocis significatiue. est in voce sīgnua vt in subiecto ⁊ materialiter in proprietate rei. vt causatū in sua causa efficiente radicaliter remota et est in intellectu vt sua causa efficiente propinqua ⁊ est in conclusione vt causa efficiens in suo effectu proprio. ¶ Circa dicta est notandū q signū dictio pars orationis ⁊ terminus conueniūt ⁊ differūt. conueniunt in subiecto ⁊ obiecto. In subiecto: quia in eodem subiecto reperiri possunt in obiecto: qz idem obiectū respicere possunt. sicut signum et signatū. differunt enim penes rationes. Quia dr signū p ratione sīgndi vel representandi aliquid absolute. Sed dicitur dictio formaliter p rationem significandi voci superadditam. quia dictio est vox significatiua. Sed pars orationis formaliter est pars per modum sīgndi actiuū dictioni superadditum. quia pars oratiōis est dictio vt habet modū significandi actiuum. Terminus vero dicit rationem terminandi resolutiones syllogismi. qz dyalecticus resoluit syllogismos in propositiones: ⁊ propositiones in subiectum ⁊ predicatum: que dicuntur termini secundū logicū. ¶ Item secundum est qvox inquantū vox non considerat a grammatico. sed inquantum signum. quia grammatica est de signis rerum. ⁊ quia vox est abilissimum signum inter alia signa. Ideo vox inquantum signum primo consideretur a grammatico ꝙ alia signa rerū. Sed quia esse signum accidit voci. ideo grammaticus eam vocē cōsiderat per accidens.

DIs vilis dicendum est de modis significandi actiuis in speciali. ¶ Iuxta quod notandū est. q modus significandi actiuꝰ qui est in grammatica principium diuiditur in modum significandi essentialem ⁊ accidentalem. ¶ Modus significandi essentialis est per quem pars orationis habet simpliciter esse. vel secundum genus vel secundum speciem. ¶ Modus significandi accidentalis est qui aduenit parti post eius esse completum non dans esse partim nec secundum genus: nec secundum speciem. ¶ Modus significandi essentialis subdiuiditur in modum significandi essentialem generalissimum/subalternum/⁊ specialissimum. ¶ Modus significandi essentialis generalissimus est qui est de essentia pris: ⁊ cuiuslibet inpositi sub eo cōtenti. ¶ Modus sīgndi essentialis specialissimꝰ est qui est de essentia quorundam suppositorum vltimo partis. ¶ Modus significādi essentialis subalternus est qui est de essentia vnius partis: nec generalissime: nec specialissime: sed medio modo se habentis. vt possumus imaginari in istis modis significandi essentialem coordinationem similem coordinationi predicamentali. Nam sicut in linea predicamentali est dare genus generalissimum: cuius predicatum generalissime se extendit ad omnia que sunt illius coordinationis. Et specialissimum: cuius predicatum specialissime se extendit ad res illius coordinationis. Et subalternum cuius predicatum medio modo se habet. Sic in istis modis significandi essentialibus est dare quendam modum generalissimum: cuius natura generalissime participatur ad omnibus suppositis illius partis. Et modum specialissimum: cuius natura specialissime vel paucissime participatur ⁊ medium modum qui medio modo se habet. ¶ Item modus significandi accidentalis diuiditur in modum significandi accidentalem absolutum/⁊ respectiuum. ¶ Modus significandi accidentalis absolutus dicitur ille per quem construendo nō

habet respectum ad alterum: sed solum ad rei proprietatem. ¶ Modus significandi accidentalis respectivus est per quem vnū constructibile habet respectum non solū ad rei proprietatem. sed etiā per quā vnū constructibile habet respectū ad alterū. Et hoc dupliciter. vel tangit ad ipsum dependens. vel tangit eius dependentiā terminans. ¶ De his igitur modis omnibus videamus: et primo prout sunt principiū formale partis absolute secundum quem modū pertinent ad ethimologyam. Deinde prout sunt principium efficiens intrinsecum vnius partis ordinate cum alia secundum quē pertinent ad syntacticam. ¶ Determinantes autem de his prout sunt forma partis. Primo videamus de modo significandi nominis. Secundo de modo significandi pronominis. et sic de ceteris secundum ordinem donati.

¶ Modus significandi essentialis generalissimꝰ nominis est modus significandi per modum entis ⁊ determinate apprehensionis. ¶ Iuxta quod sciendum licet vtrorūq; istorum modorum sit vt forma nominis absolute sumpti, rutamen comparando nomē ad alias partes orationis modꝰ entis habet rationem materie que est facere conuenire facit enim nomē conuenire cū pronomine. Sed modus determinate apprehensionis habet rationem forme que facit nomen ab aliis partibus orationis differre. Et in cōparando hos duos modos adinuicem ex vtroq; resultat vnus modus per viam compositionis. Et vt sciamus ex qua rei proprietate ille modus sumatur. ¶ Notandum q; in rebus inuenimus quasdam proprietates communissimas siue modos essendi communissimos. scz modū entis et modum esse. Modus entis est modus habitus ⁊ quietus permanentis rei inhērēs ex hoc q; habet esse. Modus esse est modus fluxus et successionis rei inhērēs ex hoc q; habet fieri. Tunc dico. q; modus significandi actiuus per modum entis qui est modus generalissimus nominis trahitur a modo entis qui est modus habitus ⁊ permanētis. Sed modus significandi actiuus per modum esse qui est modus essentialis generalissimus verbi trahitur a modo essendi ipsius esse qui est modus fluxꝰ et successionis: vt postea patebit. ¶ Ad hanc intentionem commentator secundo physicorum dicit. q; duo sunt modi principales entium: scilicet modus entis ⁊ modus esse: a quibus sumpserūt grāmatici duas partes orationis principales. scilicet Nomen et Verbum. Sub nomine cōprehenditur pronomen. Sub verbo participium. ¶ Item modus determinate apprehensionis accipitur a proprietate forme ⁊ qualitatis que est proprietas determinabilis quoniam forma determinat ⁊ distinguit hos duos modos significādi respectu: de grammatici antiqui in diffinitione nominis cum dixerunt nomen significare substantiam cum qualitate. Dantes intelligere per substantiam modum substātie qui est modus entis sumptus a proprietate eo quod est proprietas habitus et permanentis q; primo et principaliter in substantia reperitur. Per qualitatem vero modum qualitatis q; est modus determinate apprehensionis sumptus a proprietate forme et qualitatis q; est modus ⁊ proprietas determinate apprehensionis.

¶ Nomen ergo est pars orationis significans per modū entis ⁊ determinate apprehensionis. Et si dicat aliquis q; multa sunt nomina que priuationes entium significant: vt nichil: tenebre: silentium. Cum ergo omnes priuationes et negationes non sint entia videtur q; sub proprietate entis stare non possint. ⁊ ideo modus significandi actiuus per modum entis in talibus nominibus a proprietate rei significate auferri nō potest. ¶ Dicendū vt dictū est prius. q; licet priuationes ⁊ negationes q; non sint entia extra animam ponūtur. Sunt tamē entia secundū animā. vt patet ex intentione philosophi quarto methaphisice. vbi dicit q; opiniones contradictorie earum sunt contrarie. hoc est duo contradictoria extra animam: sunt duo contradictoria secundū animā. Et quia priuationes et negationes ⁊ figmenta sunt entia secundum animā ideo cadunt sub proprietate entis que est proprietas habitus ⁊ permanētis a qua proprietate trahitur modus significandi generalissimus nominis.

¶ Sub hoc autem modo generalissimo nominis adiacent alii modi significandi subalterni: siue ad modos significandi subalternos descendentes. Sunt autem duo modi qui immediate sub hoc modo cōtinentur. scilicet modus communis: et modus appropriatus qui sunt modi specialissimi: spe

ctu generalissimi: sunt generales respectu aliorum modorū de quib⁹ postea determinabitur. ¶ Modus significandi per modū cōis sumitur a proprietate rei que est proprietas diuisibilis in plura suppposita vel cōmunicabilis pluribus suppositis a qua proprietate secundū logicū sumitur intentio vniuersalis: et hoc modus constituit nomen commune et appellatiuum. et hinc modū vocat donatus appellatiuū qualitatē.

¶ Nomē ergo commune vel appellatiuū sīgt per modū cōmunicabilis pluribus suppositis: vt vrbs flumen.

¶ Mod⁹ sīgndi p modū appropriati sumitur a pprietate rei q̄ est proprietas indiuisibilis p plura suppositā a q̄ etiā sumitur apud logicū individuū. et hic mod⁹ facit nomen ppriū. et hūc modū donat⁹ vocat ppriā qualitatem.

¶ Nomē ergo ppriū sīgt rē p modū indiuisibilis p plura suppositā: vt sub proprietatibus individuationis: q̄ sunt hic et nunc. vt roma tybris. Deinde sub his modis descēdamus ad alios modos subalternos minus generales istis. Et primo sub mō sīgndi per modū cōmunis. Secundo p modū appropriati.

¶ Circa primū notandū. q⁹ mod⁹ sīgndi p modus sīgndi cōis habet duos modos sub se qui sunt minus generales eo. scz modus per se stantis: et modus adiacentis. Mod⁹ significandi per se stantis sumitur a pprietate rei q̄ est pprietas essentie determinate. Sicut enī mod⁹ sīgndi generalissimus nobis sumitur a proprietate essentie absolute: sic mod⁹ sīgndi p se stans sumitur a proprietate ipsius essentie determinate. et hic mod⁹ constituit nomen substantiuum.

¶ Nomē ergo substantiuū sīgt p modū determinan scām essentiā: vt albedo lapis. ꝛc. Modus sīgndi qui est modus adiacentis sumitur a proprietate rei que est proprietas alteri adherentis secundum esse. Sicut enim modus generalissimus verbi sumit a proprietate ipsius esse absolute: vt postea patebit. sic modus adiacentis in nomine sumit a proprietatibus ipsius esse inherentis alteri secundum esse. Et hic modus constituit nomen adiectiuum.

¶ Nomē ergo adiectiuū sīgt per modū inherentis alteri sm ee. vt aureus lapideus.

¶ Et si inseratur nota differentiarū in ghe substantie .i. corporeum et animatū sensibile et rationale. Adiectiua quidam sunt: ꝙ grue enī substantiuus adiungitur: dicendo corp⁹ animatū animal rōnale. et tñ nō sīgnt per modū inherentis alteri sm esse. Quia sīgnt substantiam que secundum ee alteri nō inheret.

¶ Dicendū q⁹ huiusmodi nota que sunt substantiua sīgnt substantiā. Quia idē sīgt rationale quod homo sīgt et animatū quod aial. Et cū hi q⁹ congrue cū substantiuo construitur. dicēdo. aial rationale/corpus animatū.

¶ Dicēdū q⁹ ibi est constructio appositiua: et est incongrua de se. tñ per appositionem admissam. hoc est ꝓpter specificationē specificandem.

¶ Ulterius sub mō per se stantis et alteri adiacētis ad modos specialissimos descēdamus. Et primo sub modo p se stantis. Deinde sub modo adiacentis.

¶ Mod⁹ sīgndi p se stantis cōtinet sub se quinq; modos nōis specialissimos. Quoꝝ primus est mod⁹ sīgndi p modo generalissimo sumpt⁹ a proprietate rei que est proprietas cōmunicabilis pluribus specie differentibus. Et sicut a proprietate rei q̄ est cōmunicabilis plurib⁹ ab aliis sumitur mod⁹ sīgndi per modū cōmunis absolute sic ab eadē proprietate stricte sumpta. scz a pprietate cōmunicabili plurib⁹ īpē dīnētibus sumitur modus ghalis. Ab hac autē pprietate apud logicū sumit scba intētio ghis. et sic iste modus ꝓtinus nomē substantiuū ghale: vt animal color et huiusmodi.

¶ Nomē ergo substantiuū ghale est quod sīgt per modū applicabilis pluribus. non solum numero: sed specie dīnētibus.

¶ Secundus modus significandi communis per se stantis est significare per modum specificabilis sumptus a proprietate rei que est communicabilis plurib⁹ nō absolute: sed numero differentibus.

¶ Tertius mod⁹ per se stans est modus significandi per modū descendentis ab altero: vt ab auo vel a patre. Et hic mod⁹ cōstituit nomē substantiuū patronymicū: vt priamides. Ut omne patronymicū a propriis nobis patrū vel auorū derivat. Ideo iste nomen patronymicū a ꝓpriis nobis nuncupatur

¶ Nomen ergo patronymicū substantiuum est. quod a propriis nominibus patrum vel aliorū derivatur significans per modū descendentis ab altero: vt a patre vel auo.

De modo generalissimo.

¶ Quartus modus per se stantis est modus significandi per modū diminuti ab alio sumptus a proprietate diminutionis in re. Et hic modus constituit nomē diminutiuū vt floseulus lapillus. ¶ Nomē ergo diminutiuū est/quod a voce primitiua deriuatur signo per modū dimitti ab alio. ¶ Huius modus per se stantis est modus significādi per modum collectionis plurium in vno loco sumptus a proprietate rei colectionis in re. & hic modus cōstituit nomen substantiuū collectiuū: vt populus gens turba. Nomē ergo collectiuū est quod sigt per modum collectionis plurium secundū vnū locū suppositorum. Deinde sub modo adiacentis ad modos specialissimos descendamus. qui continet sub se. xviij. modos. Quorum primus est modus significandi per moduz adiacentis alteri in subiecto siue denominantis ipsum simpliciter & absolute speciali ratione non superaddita. Et hic modus constituit nomen adiectiuum denominatiuum vt albus/niger/montanus. Nomen ergo adiectiuum denominatiuū sigt per modum adiacentis alteri siue denominantis alterum simpliciter. Et iste modus est generalis ot oibus modis sequentibus q̄ dicuntur modi adiacentis alteri siue denominātis alterū supaddita ratione speciali: vt postea patebit.

¶ Secund⁹ mod⁹ adiacentis est modus signdi per modū denominātis alterū cōmunicabilis plurib⁹ specie differentibus. Et iste mod⁹ cōstituit nomē adiectiuum generale: vt colorat⁹. Nomē adiectiuū gñale est qđ sigt p modū denotantis sub rōne cōmunicabilis plurib⁹ specie differentibus.

¶ Tertius modus adiacentis est modus per modum denominantis alterum sub ratione cōmunicabilis pluribus solo numero differentibus. Et huiusmodi modus cōstituit nomē adiectiuū specialē: vt humanus/albus/niger. Nomē ergo adiectiuū specialē sigt per modū denominantis alterum sub ratione communicabilis plurib⁹ solo numero differentibus. Nec prohibet aliquid eadem nomina sub diuersis speciebus nobis collocari per modos sīgndi differentes. Nam si cōsideretur in hīs nobis. scz albus/humanus/colorat⁹/& huiusmodi modus signdi denominantis alterum simpliciter rōe speciali non superaddita sic sunt sub nomine adiectiuo denominatiuo. Si autē considerentur secundum q̄ eis competit modus denominantis alterum sub ratione communicabilis pluribus specie vel numero differentibus. sic sunt sub nomine adiectiuo generali vel speciali.

¶ Quartus mod⁹ adiacentis est modus signīcandi per modū denominantis alterū sub ratione possidētis ipsū. & hic mod⁹ constituit nomē adiectiuum possessiuū: vt aureus/lapideus. Nomē ergo adiectiuū possessiuū est qđ sigt per modū denominantis alterum sub ratione possidentis ipsum.

¶ Quint⁹ mod⁹ adiacēt̄ est mod⁹ signdi per modū denominātis alterū sub ratione diminuti ab alio. Et hic modus cōstituit nomē adiectiuum diminutiuū/vt noueli⁹/parualus Nomē ergo adiectiuū diminutiuū est quod sigt per modum denominantis alterum sub ratione diminuti ab alio.

¶ Sextus modus adiacentis est modus signdi per modū denominātis alterū sub ratione collectionis plurium suppositorum secundum locū. Et iste modus constituit adiectiuum collectiuū nomen: vt gentilis/popularis. Nomen ergo adiectiuum collectiuū est quod sigt per modum denominantis alterum sub ratione collectionis pluriuz suppositoū secundum locum.

¶ Septimus modus adiacentis est modus signdi per modū denominantis alterum sub ratione diuidentis ipsuz in partes. & hic modus cōstituit nomē adiectiuū diuisiuū vt omnis/totus. Nomē ergo adiectiuū diuisiuū est quod sigt per modū denominantis alterū sub rōne diuidentis ipsum in partes.

¶ Octauus mod⁹ adiacēt̄ est mod⁹ signdi per modū denominant̄ alterū sub ratione gentis vel patrie. Et hic mod⁹ constituit nomen adiectiuum gentile: vt grecus/gallicus. Nomen adiectiuum gentile est quod significat per modum denominantis alterū sub ratione gentis vel patrie.

¶ Nonus modus adiacentis est modus significandi per modū denominantis alterū ratione ciuitatis vel oppidi. & hic modus constituit nomen adiectiuum patrium: vt patricius/cufrodicus/parisiensis/ardeberiensis. Nomen ergo patrium est quod derivat a propriis nominibus ciuitatum vel oppidorum significans per moduz denominantis alterum sub ratione ciuitatis vel oppidi.

¶ Decimus modus adiacentis est mod⁹ significandi per modū denominationis alterū sub ratione interrogationis. ⁊ hic mod⁹ cōstituit nomen adiectiuū interrogatiuū: vt quis/qualis/quātus. Nomē ergo adiectiuū interrogatiuū est qō sign p modū denominantis alterū sub ratione interrogationis de ipso.

¶ Undecimus modus adiacentis est modus significandi per modum denominantis alterum sub ratione respondentis ad interrogatiuū. Et hic modus constituit nomen adiectiuum responsiuum: vt tot talis tantus. Nomen ergo adiectiuū responsiuum est quod significat per modū denominantis alterum sub ratione respondentis ad interrogatiuum.

¶ Duodecim⁹ modus adiacentis est modus significandi per modum denominantis alterū indeterminate ⁊ infinite. ⁊ hic mod⁹ cōstituit nomē adiectiuū infinitū: vt quicunqs qualiscūqs. Nomē ergo adiectiuū infinitū est qō sign per modū denominātis alterū sub rōne infinitatis ⁊ indeterminationis.

¶ Decimustertius modus adiacentis est modus significādi p modū denominātis alterū sub ratione negantis ipsum. ⁊ hic modus constituit nomē adiectiuz negatiuū: vt nullus/nemo. Nomē ergo adiectiuū negatiuū est qō significat per modum denominātis alterū sub ratione negantis ipsum.

¶ Decimusquartus mod⁹ adiacēt is est mod⁹ sign idi p modū denominātis alterum sub rōne demonstrationis. ⁊ hic modus ꝯstituit nomen adiectiuū demonstratiuū: vt talis tantus. Nomen ergo adiectiuū demonstratiuū est qō sign p modū denominantis alterum sub ratione demonstrātis ipsum.

¶ Decimusquintus modus adiacentis est modus significādi per modum denominātis alterū stās sub prima noticia referendo ipsum sub scōa noticia. ⁊ hic mod⁹ cōstituit nomē relatiuū: vt qui/qualis/quantus. Nomē ergo adiectiuum relatiuum est quod significat per modum denominantis alterum stans sub prima noticia referendo ipm sub secunda noticia.

¶ Decimussextus modus adiacentis est modus significandi per modū denominantis alterū simpliciter sine excessu in termino. Et hic modus constituit nomē adiectiuū positiuum: vt albus/niger. Nomē ergo positiuū est quod significat per modū adiacentis alteri vel denominantis alterū sine excessu in termino.

¶ Decimusseptim⁹ modus adiacentis est modus signdi p modū adiacentis alteri vel denominantis alterum sub ratione pparantis ipsum in excessu citra terminū. ⁊ iste modus constituit nomē comparatiuum: vt albior nigrior. Nomen ergo adiectiuū cōparatiuū est quod significat p modū adiacentis alteri. vel denominantis alterū sub ratione cōparantis cū excessu citra terminum.

¶ Decimusoctauus modus adiacentis est modus significandi p modū denominantis alterū sub ratione comparantis ipsum sebm excessum in termino. et hic modus constituit nomē adiectiuū superlatiuū: vt albissimus. Nomen ergo adiectiuū superlatiuū est quod significat per modū denominantis alterū sub ratione comparantis ipsum sb cū dō excessum in termino.

¶ Decimusnonus modus adiacentis est modus significandi per moduz denominantis alterū sub ratione referentis ipm ad terminum. ⁊ hic mod⁹ cōstituit nomē adiectiuum ad aliquod secūdū locū nuncupatū: vt pater ⁊ filius equalis et similis. et ois alia que rālationem important in concreto. Nomen ergo adiectiuū ad aliquid dictum est quod significat per modum denominantis alterū sub ratione referentis ipsum ad terminum.

¶ Uicesimus modus adiacentis est modus significādi per modum denominantis alterum sub ratione actus in habitum transmutati. ⁊ hic modus constituit nomen adiectiuum verbale: vt amabilis/amabundus. Nomen ergo adiectiuum verbale est quod descendit a voce verbi significans per modū denominantis alterū sub ratione actus transmutati in habitum. Et notandū q nomē adiectiuū participiale: vt amans et huiusmodi sub voce participij eundem modum significandi actiuum habet. et ideo specifice a nole verbali discrepare nō pōt. ⁊ ideo sub dimsione generali collocatur.

¶ Uicesimusprimus modus adiacentis est modus significandi per modū denominātis alterum sub ratione temporis. et sic modus constituit nomen adiectiuū temporale vt diurnus/nocturnus/annuus. Nomē ergo adiectiuū temporale est quod significat

per modum denominātis alterum sub ratione tempore. Et quia que dam huiusmodi nomina ab aduerbijs secundum vocem derivatur. ideo aduerbialia nūcupātur: vt hodiernus/seruinus.

¶ Uicesimussecūdus modus adiacentis est mod⁹ significandi per modum denominātis alterum sub rōne loci. ⁊ iste modus constituit nomen adiectiuū locale: vt vicinus. propinquus/proximus. Nomen ergo adiectiuū locale est quod significat per modum denominantis alterū sub ratione loci.

¶ Uicesimustercius modus adiacentis est mod⁹ sig̃ndi per modū denominantis alterum sub ratione ordinis. Et hic modus constituit nomen adiectiuū ordinale: vt primus/secūdus/tertius. Nomen ergo ordinale est quod significat per modum denominantis alterum sub ratione ordinis.

¶ Uicesimusquartus modus adiacentis est modus sig̃ndi per modum denominantis alterum sub ratione numeri. er hic modus constituit nomē numerale. Nomē ergo adiectiuū numerale est quod sig̃t per modū denominantis alterum sub ratione nūmeri. Et hic patent modi significandi cōis per se stātis ⁊ adiacēt̄ qui sunt ⁊ ḡt sunt. Si autem sunt alij modi sig̃ndi per modū cōis per se stantis ⁊ adiacent̄ ad his diuersi. qui ēt sunt magis vsitati sunt hū primitus recitati.

QUonsequenter sub modo appropriati qui ex opposito dimidiatur contrā modum significandi communis ad modos specialissimos descendamus. Diuiditur aūt iste modus in quatuor modos. Quorum primus modus ꝓprie denominationis sumptus a proprietate individuationis absolute. ⁊ hic modus cōstituit nomē proprium individue ⁊ absolute impositū: vt sortes plato. Nomen ergo proprie proprium est quod significat rem suam sub proprietatibus individuationis absolute.

¶ Secundus modus appropriati est modus sig̃ndi per modum prenominatiōis sumptus a proprietate differentie que est facere differre. et iste modus constituit nomē ꝓprium prenomen: vt marcus/tullius. Nomen ergo proprium prenomē est quod impositum est sub ratione differentie.

¶ Tertius modus appropriati est modus sig̃ndi per modū cognominis vel cognationis sumptus a proprietate parentali. que est ad vnum pluribus cōuenire. ⁊ iste mod⁹ constituit nomen proprium cognomen. vt omnes de parentela romuli dicūtur romani Et ūi cognomen quasi pluribus cognatio nomē cōmune. Nomē ḡ ꝓprium cognomē est quod impositum est rei individue sub proprietate parentali.

¶ Quartus mod⁹ appropriati est mod⁹ sig̃ndi per modū agnominis sumptus a proprietate euēt⁹. ⁊ hic mod⁹ cōstituit nomen proprium agnomen: vt Scipio nominat⁹ fuit affricanus quia affricam vicit ab euentu. Nomen ergo proprium agnomen est quod impositum est rei individue sub proprietate euentus. Patet ergo qui ⁊ quot sunt modi sig̃ndi nominis essentiales/generales/specialissimi/⁊ sub alterni. ⁊ que et quot sunt species nominis p eosdē cōstitute. Et notādū q̄ sicut modus generalissimus nois qui est modus entis dimidiatur in modos speciales descendendo ad modos specialissimos. Sic nomē simpliciter sumptum in sua prima diuisione dimidiatur in nomen commune/⁊ nomen proprium. Nomen vero commune vel appellatiuū dimidiatur in adiectiuum ⁊ substantiuum. Nomen substantiuum dimidiatur in nomen substantiuū generale/speciale patronymicū collectiuum/⁊ diminutiuum. Nomen adiectiuum dimidiatur in nomē adiectiuum denominatiuū generale/speciale possessiuū diminutiuuz gentile patrium interrogatiuū responsiuū infinitum negatiuū demonstratiuū relatiuū positiuū comparatiuum. et superlatiuum ad aliquid dictum temporale/verbale/locale/numerale/diuisiuum et collectiuum. Item proprium dimidiatur in nomen proprie proprium prenomen cognomen ⁊ agnomen.

¶ Et sciendum q̄ preter nomina de quorum modis significandi determinatum est. Sunt ⁊ plura alia nomina vsitata que differentiam specificam non habent secundum modos significandi discrepantes secundum diuersitatem vocis vel significati. ideo sub specialibus modis significandi non cadunt: sed cōprehenduntur sub modis significandis suprādictis. sicut nomen corporale incorporale equiuocum synonomum absolutū fictū. ⁊ his similia quorū quedā sunt sub nominibus substantiuis. quedaūz vero sub

nominibus adiectiuis comprehenduntur.

Determinatis modis significandi essentialibus

nominis/consequenter de modis significandi accidentalibus nobis videndum. Juxta quod notandū q̄ qualitas quam assignat donatus pro accidente nominis. diuidens eam in qualitatem propriam et appellatiuā nominat duos modos significandi essentialis nominis subalternos. scilicet modum communis et propriam. vt patet ex predictis qui dicuntur accidere nomini. qz sunt preter intellectū essentialem nominis simpliciter et absolute sumpti. Item comparatio quam donatus diuidit in tres gradus. nominat tres modos significandi constituentes positiuū cōparatiuum et superlatiuū. de quibus dictuz est. Et sub his tribus modis significādi tres gradus comparationis nominantur. Et dicitur etiam comparationem accidere nomini quia hȝ tres modi sunt extra nominis absolute sumpti essentiam. et sic vnanimiter omnis modus significandi qui non est modus essentialis generalissimus potest dici accidens nominis absolute. talis modus est tamē essentialis parti secundum speciem. Dicamus ergo de modis significandi pure accidentalibus nomini. et sunt scilicet secūdū grāmaticos species/genus/numerus/figura/persona et casus. De his ergo dicamus et primo de specie. Juxta quod sciendum q̄ spēs secundū q̄ est modus sīgnādi accidentalis nominis non attenditur ex parte vocis (vt quidā dicunt) ita q̄ illud nomē sit primitiue speciei. cuius vox est primo ad significandum imposita. et illud derivatiue speciei. cuius vox est secundario imposita a voce primitiua descendens. vt albus descendit ab albedine. et tunc modi significandi actiuus a voce traherentur et non a rei pprietate quod est contra posita Dicendum est ergo q̄ species sumuntur a pprietate que est modus existendi primarie vel secundarie. Et voco modum significandi primarie modum existendi absolute. et modū significandi secundarie modū existēdi cōparate. Species ergo est modus significandi accidentalis nominis mediante quo modum significandi primarū vel secundarū significat. et diuiditur in speciem primitiuam et derivatiuā. Species primitiua est modus sīgnificandi rem per modū primarie sub esse primo vel sub essentia prima ¶ Species derivatiua est modus significandi rem sub esse secundario siue essentia secundaria. Unde modus primitiue speciei est qz sīgt rē sub essētia primitiua que est essentia absoluta. Sed montan⁹ est derivatiue speciei qz sīgt rez sub esse secundario siue essentia secundaria. que est essentia comparata. Nā mōtanus sīgt nomē absolute. sed in cōparatione ad habitatorē montis. et sic est in aliis q̄ sunt primitiue aut derivatiue speciei.

Dicto de specie dicendum nūc restat de genere.

Juxta quod notandū q̄ in rebus inuenitur due proprietates generales scz proprietas agentis et proprietas patientis. que licet in omnibus reb⁹ ex materia et forma cōpositis inueniantur. tamen in rebus separatis magis prompte et distincte videntur inesse q uorū vnū determinate est generans. et alterū determinate patiens. Aliis autē rebus insunt sub quadā indifferentia et indeterminate. Ex hoc antiqui attendentes diffinierūt genus dicentes. Genus est discretio seruus. hoc erit. Genus est modus significandi nominis sumpt⁹ a proprietate actiua vel passiua q̄m reb⁹ separatis magis prompte et determinate inuenitur. Ab huius modi enim proprietatibus vt dictū est trahitur genus in nominibus. Unde genus est modus significādi mediante quo nomen pprietatem agentis vel patientis indifferenter vel vtrūq; significat. Et ꝑm diuersitatē harum pprietatū diuersificatur gen⁹ in nole masculinū et femininū. nē. Gen⁹ mas. est mod⁹ sīgndi rē sub proprietate agentis: vt vir lapis. Gen⁹ femin. est mod⁹ signdi rē sub pprietate patientis: vt mulier/petra. Gen⁹ cōe est modus sīgndi rē sub vtraq; pprietate determinate: vt homo virgo. Aliter dicet meli⁹ q̄ genus cōe est qō nec differt a masculino nec femmino. Gen⁹ neutrū est modus sīgndi rē sub pprietate neutra q̄ est indeterminata et indifferenter ad vtrūq; vt signū animal. nē. Quidā tn dicūt q̄ neutrū gen⁹ sit mod⁹ sīgndi rē sub ꝓpriatione vtriusq; ꝓpietatis q̄ soluto. vel gen⁹ neutrū nō erit mod⁹ sīgndi sz figmētū. vt a ꝓpriatōe accepit q nullo est cō. q̄ bo sunt icōuenientia. nisi tūc intelligāt q̄dā nola cē sub pria ꝓpriatōe vtriusq; ꝓpietatis ipsorū et sic ipa cē neutri gnis et hoc cē bn possibile. Sicut aliq; vba pñt ipōi ad sīgndū ꝓpriatōe gnis

vel alterius accidentis ꝫ generis quod tamē imponitur nomen ad sign̄dū sub proprietate omnis generis.hoc tantum conuenit adiectiuis:que genus non habent ex proprietate sue rei subiecte.Sed ex proprietate rei substantiui nominis. Ūñ ꝫ adiectiuū ē omnis generis.quia potest attribui substantiuo masculini ghis/femini/vel neutri vt felix. ¶ Itē illud nomē ꝫ epycheni generis.qđ hz masculinū gen⁹ : ⁊ femininū sub vno articulo designatum.vt hic passer/hec aquila. ¶ Itē illud domē dicitur dubij generis:quod nulla causa cogente potest sub vtroq; genere masculino/⁊ quādoq; sub femino.vt hic vel hec dies hic vel hec cortex.

Habito de genere dicendū est de numero. Juxta quod notandū.q; numerus in rebus extra animam secūdū Boetiū est multitudo ex vnitatibus prokusa. ¶ Sed duplex est vnitas.Quedā est indiuisa rei entitas:a qua ens dicitur vnū id est indiuisiuū ab ista vnitate multociens iterata prokunditur multitudo que est vnum de trancendentibus:vt ens vnum. Et ꝫ cuz ente conuertitur huiusmodi multitudo vocatur numerus essentiarum: ⁊ secundū istā numerum essentiarum species rerum numerantur.Alia est vnitas que est rei indiuisa continuitas:a qua continuum dicitur vnum id est indiuisiuum ab ipsa vnitate multociens iterata prokunditur multitudo que numerus materialis vocatur . id est indiuiduozum.secundum differentiam materialem differentium. ¶ Iste etiam numerus dicitur accidentalis:quia per hunc numerantur indiuidua que per accidens differunt. ¶ Et sciendum q; in vtroq; numero due proprietates inueniuntur.scilicet proprietas diuisibilitatis:que inest sibi ratione vnitatis.Et ꝓprietas diuisibilitatis que inest sibi ratione multitudinis.que ab vnitatis replicatione profunditur.Et ex proprietatibus tam dicens sumitur numerus in nomine qui est modus sign̄di accidentalis nominis. ¶ Numerus ergo est modus significandi accidentalis nominis mediante quo nomē proprietatem diuisibilitatis si est proprietas multitudinis consignificat. Diuiditur autem in singularem ⁊ pluralem.Numerus singularis est modus significādi rē sub proprietate indiuisi:que est proprietas vnius vt animal/homo.Numerus pluralis est modus significandi rem sub proprietate diuisi:que est proprietas multitudinis:vt animalia/homines/boues.ꝛc

Dicto de numero/dicēdum est de figura. Juxta quod notandum q; figura prout est modus significandi nominis non accipitur a proprietate vocis(vt quidam dicūt)sed a ꝓprietate sumpta in re ita q; illud nomen sit simplicis figure:cuius vox est simplex.vt doctus.Et illud compositē figure:cuius vox est composita.vt indoctus.Illud vero decompositē:cuius vox est decomposita.vt incxpugnabilis.quia hoc posito modi significandi trahentur a voce. et non a rei proprietate:quod est contra dicta.Sed dicendū q; figura sumitur a ꝓprietate rei. ¶ Juxta quod notandum q; in rebus inuenīuntur tres proprietates communes.scilicet proprietas simplicis/proprietas compositi/⁊ proprietas decompositi . Et voco proprietatem decompositi proprietatez collectionis ex pluribus & duobus. Ab istis proprietatibus rerum sumitur figura que est modus significandi nominis . Ab his etiam proprietatibus imponit logicus tres voces ad significandum.scilicet terminum/propositionem/⁊ syllogysmum.Licet aliter sumatur simplicitas / compositio/⁊ decompositio.in nomine simplicis/composite/⁊ decomposite figure/& in termino/propositione/et syllogismo. In propositione et syllogismo sumitur compositio secundum distantiam circa diuersa significata diuersarum vocum cadens.Sed in nomine composite/et decomposite figure sumitur compositio secundum distantiam vocum circa idem significatum eiusdem dictionis cadēs.Similiter in termino sumitur simplicitas. prout opponitur compositioni et est secundum distantiam cadens circa diuersa diuersarum vocum.Sed in diffinitione simplicis figure sumitur simplicitas prout opponitur compositioni que est secundum distantiam circa idem significatum eiusdem dictionis cadens . ¶ Figura ergo est modus significandi accidentalis nominis mediante quo nomen proprietatem scilicet simplicis/compositi vel decompositi significat. ¶ Et hic etiam secundum hanc triplicem proprietatem rei variatur figura:scilicet.simplex/composita ⁊ decomposita. ¶ Figura simplex est modus significandi rem nomi-

nis sub proprietate simplicis: vt diues/pauper. Composita sub proprietate compositi: vt prediues/prelatus. Decomposita sub pprietate decompositi: id est sub proprietate collectionis: vt inexpugnabilis. Et hoc est quod solet dici q̄ illa dictio est simplicis figure: que est imposita a simplici conceptu ad significandum: & illa est composite figure: que est imposita ad significandum a conceptu composito: et illa dictio dicitur esse decomposite figure: que est imposita a pluribus conceptibus ad significādum ꝯ ex duobus aggregatis: licet hoc verum sit: tamē quia huiusmodi conceptus non sunt ficti oportet correspōdere proprietates in re/et he proprietates sūt he que dicte sunt quas nomen significat conceptibus memoratis mediantibus.

¶ Consequenter de casu dicamus. Juxta quod notandū q̄ in rebus inueniuntur due proprietates scilicet proprietas principij & proprietas termini. Item inueniūtur quedam proprietates generales in rebus scilicet proprietas vt quod est aliquid in se vel quod est alterum: & pprietas cuius est aliud: & proprietas vt cui aliquid datur: & sic de consimilibus que representantur per inflectionē huius nominis quod/cuius/cui. &c. Et a primis proprietatibus oritur casus qui est modus significandi nominis. Sed a secūdis proprietatibus superadditis primis oriuntur differentie casuū vel casuum.

¶ Casus igitur est modus significandi accidentalis nominis mediāte quo nomē proprietatem principij aut termini consignificat. Et secundū harū proprietatum diuersitatē cum alijs proprietatibus superadditis casus in sex species partitur: in nominatiuum/genitiuum/datiuum/accusatiuum/vocatiuum: et ablatiuum.

¶ Nominatiuus casus est modus significādi ratione principij illa proprietate rei vt quod est alterum superaddita: vt dicēdo sortes currit vel amat: iste nominatiuus sortes significat in ratione principij huius actus amare sub proprietate: vt quod est alterum. & sub proprietate vt quod est aliquod in se: alterum actū verbum sibi est inherenti principians actiue. Similiter sortes amatur: sortes significat vt quod est aliquid in se alterū principians passiue. Utrobiq; enī stat sub pprietate principij respectu verbi dependentis pprietate vt quod est alterū superaddita. Et hoc patet error dicentium nomen esse modum de quo est aliquid enunciabile: vel modum in quo est alterum vt in subiecto. Licet enim res nominatiui respectu verbi possit substare pprietati vt de quo: vel pprietati vt in quo: & sic de alijs: tamē voce nominatiui rēs nō significatur sub proprietate: vt de quo vel in quo: quia tunc nominatiuus casus non esset ab ablatiuo distinctus. Item constructio nominatiui cū verbo fieret mediante prepositione de: vel in quo: & hoc posito prepositio nō deseruiret quod falsum est. Nominatiuus ergo est modus significandi vt quod est alterū. Et hoc probatur ratione & auctoritate. Ratione sic. Ille modus est modus significandi nominatiui per quam nūq; ab omnibus alijs distinguitur: sed per modū vt quod est alterū est modus distinctus ab alijs. ergo nominatiuus est modus significandi vt quod est alterū. Hoc autē patet auctoritate petri helie qui vult q̄ species siue modi casuū sumantur penes inflectionem huius nominis quod/cuius/cui. &c. Si ergo genitiuus est modus significandi vt cuius est alterum: datiuus vt cui aliquid datur. Nominatiuus erit modus significandi vt quod alterum. Et dicitur iste modus significandi nominatiuus: quia sub isto modo rebus nomina imponimus. Et huic modo proportionatur modus in verbo vt ipsum est alterum scilicet principatum & causatum a re nominatiui actiue vel passiue.

¶ Genitiuus est modus significandi rē in ratione principij vel termini indifferenter proprietate vt cuius est alterum superaddita: vnde dicendo sortis interest: iste genitiuus sortis significat rem in ratione principij respectu huius verbi interest. pprietate vt cuius est alterum superaddita. Similiter dicendū: miserere⁹ sortis vel filius sortis est: iste genitiuus sortis significat rem in ratione termini respectu huius verbi miserere⁹: vel iste⁹ nominis filius: proprietate vt cuius est alterum superaddita. et dicitur genitiuus quasi primo a voce nominatiui genitus. Et huic modo proportionat modus in verbo vt ipsum est alterius. ¶ Datiuus casus est modus significādi rem in ratione principij vel termini indifferenter proprietate vt cui alterum acquiritur superaddita: vt dicendo sorti accidit. In hac constructione iste datiuus sorti significat per modum principij superaddito sibi modo vt cui alterum acquirit. Similiter dicēdo

faneo sorti/vel similis est sorti. In hac constructione iste datiuus sorti significat rem in ratione termini proprietate: vt cui alterum datur superaddita. Et dicitur iste modus significandi datiuus. Quia est modus significandi vt cui alterum acquiritur vel datur. Et huic modo proportionatur modus in verbo: vt ipsum est quod alteri datur. ¶ Accusatiuus casus secundum dictam inflectionem est modus significandi rem in ratione termini proprietate vt quem superaddita: vt dicendo amo sortem. iste accusatiuus sortem significat proprietatem terminandi actum. et dependentiam huius verbi amo proprietate vt quę superaddita. Et dicitur accusatiuus quasi terminus actus. Et huic modo proportionatur modus in verbo dependentis sub modo vt alterum.

¶ Aliquando tamen accusatiuus casus est modus significandi rem sub ratione principij simpliciter. ab est proprietate speciali non superaddita scilicet quando ille actus cõstruitur cum infinitiuo: vel cum verbo impersonali. vt dicendo me legere me oportet. hic significat accusatiuus rem sub ratione principij simpliciter a nullia proprietate sez speciali contracta: nec contrahibili cui proportionatur modus verbi simpliciter. Et hic modus non videtur sibi accidere: mũ tunc ponitur. q̃ actus sit modus significandi equi uocus ad significandum sub ratione termini vt quem: et ad modum sub ratione principij simpliciter ¶ Et sciendum q̃ ratio termini vt quem. Aliquando sumitur simpliciter non contracte: vt dicendo. Lego librum. Aliquando contracte: vt quando contrahitur per prepositionem accusatiui deseruientem: vt dicendo. vado ad patrem: vel curro ad campum: et sic de aliis. et sic modus sibi correspondens simpliciter est contrahendus. ¶ Uocatiuus casus est modus significandi sub proprietate termini dependentis actus exercitu vel exercitati. nulla differentia proprietatum dictarum superaddita: vt dicendo. O hemice. Iste vocatiuus habet in se rem in ratione termini tantum in ratione dependentis actus illius exercitu. ¶ Unde notandum q̃ duplex est actus. scilicet signatꝰ et exercitatus ¶ Actus signatus est qui per verbum aut participiũ caussatur. vt lego/legens ¶ Actus exercitatus est qui per prolationem huius modi aduerbij o/exercitatur quasi in eius modum significandi cadens. et huius proprius terminus est vocatiuus. Ideo iste modus significandi vocatiuus nominatur. Quia est proprius terminus vocationis/seu actus vocandi. Et huic modo significandi vocatiui vt exercitati proportionatur in aduerbio modus significandi per modum vocantis/vel exercitantis. ¶ Ablatiuus est modus significandi rem in ratione principij/vel termini differenter proprietate vt quo superaddita. vt dicẽdo. vtor pane. iste ablatiuꝰ significat in rõne termini ꝓprietate vt quo superaddita. et huic modo proportionatur modus dependentis sub modo vt altero. Similiter. dicẽdo. a sorte legitur. iste ablatiuus significat in ratione principij. modo vt quo superaddito. Et dicitur iste modus ablatiuus: quia est modus significandi vt a quo aliquid auferimus. ¶ Et est sciendum q̃ ratio principij vel termini a quo sumitur aliquando non contracte. vt dicendo. vtor pane. aliquando contracte prepositionibus adiectis. vt dicendo. a sorte legitur in ecclesia siue in domo. & sic de aliis. Et sic modus significandi correspondens sibi et proportionabilis est contrahendus ex istis. Sufficientia istorum casuum sic sumitur: vt patet per hunc modum. Omnis casus aut est modus significandi in ratione principij: vel termini tantum/vel vtriusq; indifferenter. ¶ Si casus sit modus significandi rem in ratione principij tantummodo: vt quod est alterum superaddito. et sic est nominatiuus casus. si termini tantum nullo alio modo superaddito. et sic est vocatiuus casus. Si ratione vtriusq; indifferenter vel hoc est modo superaddito vt cuius. et sic est genitiuus casus. vel modo vt cui. et sic est datiuus casꝰ. vel modo vt quem. & sic est accusatiuus casus. vel modo a quo. et sic est ablatiuus casus. ¶ Et sciendum q̃ sicut species et differentie casuum. attenduntur penes inflectionem huius nominis: quod/cuius/cui. ẽ. sic modi in verbo proportionabiliter casibꝰ attenduntur penes inflectionem huius nominis. alter/alterius/alteri.

HAbito de casu. dicendum est de persona. Iuxta qõ notandum. q̃ in rebus rationalibus reperitur quedam proprietas loquẽdi a qua trahitur persona que est accidens nominis.

¶ Est ergo persona modus significandi nomini mediante quo nomen proprietatem loquẽdi cõsigit. Et secũdũ has diuersitates loquẽdi de se ad alium: vel de alio variat ꝑ

triplicem differentiam. scilicet p̄mam/secundam/et tertiā. ¶ Prima persona est modus significandi rē sub proprietate loquendi de seyt de se. ¶ Secunda persona est modus significandi rem sub proprietate loquendi ad aliū: vt ad alium. ¶ Tertia persona est modus significandi rem sub proprietate loquendi de alio vt de alio. et quia modus loquendi de se non est sine modo significandi de se. Ideo dicitur modus iste persona per se a sonando nominata. ¶ Notandū q̄ declinatio quam donatus sub casu cōprehendit a proprietatibus casuum oritur. de quibus dictum est. Et q̄ ad istā inflectionem proprietatum sequitur in pluribus inflectio vocum. Ideo quidā dixerunt declinationem esse vocis in vocem inflectionem. Q̄ autē aliquod nomen sit prime/secūde/tertie/quarte/vel quinte declinationis. vel consequentis vel inconsequentis. Hoc autē totum ex parte vocis attenditur. Et sic patet qui et quot sunt modi significandi nominis tam essentiales q̄ accidentales.

MOdus significādi essētialis generalissimus pronominis est modus significandi per modū indeterminate apprehensionis a qua vero proprietate modus significandi p̄ modū entis sumitur de quo prius dictum est. Nam in hoc modo pronomē a nome non distinguit vt dictū est. Modus vero indeterminate apprehensionis habet ortū a proprietate seu modo essendi materie prime. Materia enim prima in re extra indeterminata est respectu cuiuslibet forme naturalis que inest de se ita q̄ non includit formam nec determinationem forme. ab illa enim proprietate illaterie prime que est proprietas de se indeterminata/determinata tamen per formam sumitur modus significandi p̄ modū indeterminati qui est modus essentialis generalissimus pronominis. nō q̄ pronomē materiā primam significat tantum. sed ex modo essendi reperto in materia prima intellectus mouetur ad considerandum aliquam essentiam sic determinatam. et imponit sibi vocem modo significādi per modum indeterminati. Et hunc modum essentialem generalissimum pronominis grāmatici exprellerunt dicentes pronomen significare substantiam meram vel substantiam sine qualitate. dantes intelligi per substantiam modū entis qui in substantia principaliter reperitur vt dictum est prius per meram aut vel sine qualitate modū indeterminate apprehensionis. ¶ Sed si obiiciatur sic modus significandi partis debet esse positivus q̄ non privativus: sicut pars est quoddam positivum. sed modus indeterminate apprehensionis est modus privativus ergo non potest esse modus significandi pronominis. ¶ Dicendum q̄ illud quod est ita indeterminatum q̄ excludit formam q̄ forme determinationem est privativum. tamen illud quod est sic indeterminatum q̄ non excludit formam/nec forme determinationem non est privativum q̄ sic habet modus significandi pronominis qui est modus indeterminati de se tamen determinabilis. ¶ Vel dicendū q̄ per modum istum privativum grammatici circiloquuntur modum significandi partium que est modus significandi cois simpliciter. Et si dicatur q̄ iste modus significandi communis simpliciter inuenitur in hoc nomine ens: ergo ens est pronomen. vel pronomen non erit distinctum a nomine. ¶ Dicendū q̄ licet hoc nomen ens habeat modū significandi cōmunē respectu significatorum specialium. scilicet substātie. vel accidentis hois vel leonis. tamē eius significatū nō est cōis respectu aliorū transcendentiū que sunt vnū res et aliquid/et respectu privationum q̄ negationū. vt nihil est non ens: ergo non habet modum significandi communis simpliciter. ¶ Sed pronomen habet modū significandi cois simpliciter respectu eius significati tū specialium et transcendentiū privationum q̄ negationum teste Prisciano qui dicit q̄ pronomē ad omne suppositū pertinet id est ad omne significatū se extēdit ergo instantia nulla. Iuxta quod notandum q̄ omnis pars orōnis est ens secundum animam. ¶ Item sciendū q̄ omnes privationes et negationes in re sunt entia positiva in anima vt dictū est prius. Dicendum est ergo q̄ licet modus indeterminati sit privativū secundū rem. Est tamē positivum in anima et hoc sufficit secundum distinctionem partium orationis que sunt entia secundū animam. pronomen ergo est pars orationis significans per modū entis et indeterminate apprehensionis.

SUb hoc autem generalissimo modo significandi pronominis ad modos essentiales subalternos et specialissimos descen-

damus qui sunt modi relationis et demonstrationis/modus primatiui et derivatiui modus substantialis: vel sit stantiui et adiectiui. Modus ergo significandi qui vocatur demonstratio sumitur a proprietate rei que est proprietas certitudine/et presentie seu noticie prime intellect⁹. Et hūc modū donat⁹ vocat qualitatē finitā. Et hic modus cōstituit pronomen demonstratiuū. Pronomē ergo demonstratiuū significat rē sub ratione vel presentie seu notitie prime. Semp enī pronoia vi demonstrationis rē vt certā vel presentem representat: sive fit demonstratio ad intellectū: sive ad sensum tamen differenter: quia demonstratiuū pnomē per sensum hoc qō demōstrat sigt. vt ille currit. Sed pronoiuē demonstratiuū ad intellectū hoc qō demōstrat nō significat sed aliud vt si dicā de herba demōstrata in manu mea. hec crescit in orto meo. hic vnū demonstratur: ⁊ aliud significat. Et hūc modū demonstrādi habēt propria noia: vt si dicā demonstrato iohanne: iste fuit iohannes hic vnum demonstrat: ⁊ aliud in nūero significatur. Et sic contingit dare diuersos modos certitudinis ⁊ presentie et secundū hoc erunt modi diuersi demonstrationū: ⁊ ex cōsequenti diuersa pronoia demonstratiua. Cōtingit enī rem esse presentē ⁊ certā vel maxime esse certam vel presentē: ⁊ sic demonstrat per hoc pronomē ego. Uel non maxime esse certam ⁊ presentem. sic demonstratur per hoc pronomen tu. ⁊ alia similia. ¶ Modus significandi qui vocatur relatio sumitur a proprietate rei que est ꝓprietas absentie et certitudinis seu notitie secūde Unde et donatus appellatiuum modū qualitatē infinitā. Et hic modus cōstituit pronomē relatiuū. Pronomē ergo relatiuū significet rem sub proprietate incertitudinis seu noticie secunde sive absentie. Semp enī pronomē relatiuū vi relationis representat rem vt est absens ⁊ incerta: sive res sit absens sive presens. vt dicēdo. sortes currit et ille disputat. Istud relatiuū ille refert hoc antecedens sez stans sub actu primo seu sub noticia prima reiterādo ipsum sub actu secundo sive sub notitia secunda. Et sic notificat ipm tanq̄ incertū ⁊ absens facies recordationē de ipso sub actu secundo. Recordatio semp est preteritoꝝ ⁊ absentiū. Recordatio nihil aliud est q̄ cognitio secūda. vt si aliquid sit primo cognitū. postea oblitū: ⁊ iterū ad memoriam reductū. Unde ꝙz relatio ante late rei recordatio. Et sicut contingit dare diuersos gradus absentie secundū hoc sunt diuersi modi relationis: ⁊ ex cōsequenti diuersa pronoia relatiua. quia ad diuersitatem in causa sequitur diuersitas in effectu.

MOdus significandi qui est primitiuus et derivatiuus sumitur ab eadē proprietate in pnoia qua sumit species primitiua ⁊ derivatiua in noie. Sunt enim modi significandi hic et illic. Nam primitiua in pnoie idē est qō species primitiua in noie: ⁊ derivatiua in pronoie idē est qō species derivatiua in noie. Sed habent se differenter. qz primatio ⁊ derivatio cōstituit diuersas species in pronoie: sicut pnomē primitiuū ⁊ derivatiuū. Sed in noie species primitiua ⁊ derivatiua modi significandi accidentales noīs notantur ¶ Itē modi adiacētis ⁊ p se stātis ab eisdē proprietatibus sumitur in pronoie sicut in noie. scilicet a proprietate essentie distincte modus per se stantis: et a proprietate inhērētis alteri fit esse modus adiacentis. ¶ Et notandū q⁹ a grāmaticis ponuntur tria pronoia substantiua. sez ego/tu/sui. q: huiusmodi poete vsi sunt virtute demōstrationis ⁊ relationis in sermone perfecto sine adiunctione alterius substantiui. Aliꝰ autē oīb⁹ vsi sunt adiectiue. ideo grāmatici posuerunt omnia alia pnoia adiectiua.

SUb modo significādi qui est modus derivatiuus ad modos specialissimos descendamus. Continet autem sub se duos modos. Primus est modus significandi per modū adiacentis alteri sub ratione possidentis ipsum. Et hic modus constituit pronomen derivatiuū possessiuū. Pronomen ergo derivatiuū possessiuū est quod significat per modū adiacentis alteri per modum possidentis ipsum: vt meus/tuus/suus. ⁊c. Secundus modus derivatiui est modus significandi per modum adiacentis alteri sub ratione gētis vel patrie. ⁊ hic modus cōstituit pronomē derivatiuū gētile. Pronomē ergo derivatiuū gētile est qō significat per modū adiacētis alteri sub ratione gētis vel patrie. vt nostras/vestras Sic ergo patet. q⁹ sicut modus significādi generalissimus noīs dividit in modos specialissimos et subalternos. Sic pronomen simpliciter sumpta in prima sua divisione

diuiditur in pronomen demonstratiuū ⁊ relatiuum primitiuū ⁊ derīatiuū substantiuū ⁊ adiectiuū. ¶ Item pronomen adiectiuū derīatiuū diuiditur in pronomē derīatiuū possessiuū/⁊ in pronomē derīatiuū gentile. Et hec de modis sīgnī essentialibus pronominis sufficiunt.

DIcto de modis significandi essentialibus. Dicēdum est de modis significandi accidentalibus. ¶ Juxta qō notādū q̄ donat⁹ assignat pronoi sex accidentia. scz qualitatem/gen⁹/nūerū/figurā/psonā ⁊ casum. ¶ Notandū q̄ ālitas quā donatus assignat p accidēte pnois diuides eā in qualitatē finitā ⁊ infinitā. vocat duos modos sīgnī essentiales spēales pronois scz demōstrationē ⁊ relationē. de quibus dictū est. ita q̄ p qualitatē finitā donat⁹ dat intelligere demōstrationē que rem finitā sīgt ⁊ certam repīsentat. scz sub accidentalibus realib⁹ que oculis cōspici pñt. Per ālitatē infinitā dat intelligere relationē que rem incerte ⁊ infinite repīsentat. scz sub notitia scōm p recordationē que est incerta respectu notitie prime. vt dictum est. De gñe aūt ⁊ nūero/persona/figura ⁊ casu. in pnomine idē intelligak qō de ipsis dictum est de nole. Nam illa accidentia eadem sunt hic et ibi ⁊ ab eisdem proprietatibus sumuntur.

DAbito de modis significandi pronominis. Consequenter de eius significatione videamus. Quidā dicunt q̄ pronomen de se ⁊ absolute nihil significat: sed ith habet habilitatem ad sīgnādū. ⁊ talis habilitas reducitur ad actū p demonstrationem ⁊ relationem: qō pluadent p Priscionū q̄ dicit pronomen sine demonstratione ⁊ relatione cassum esse ⁊ vanū. ¶ Jsta opinio est erronea ⁊ falsa. qz modus sīgnī presupponit sīgtū. Sicut proprietas rei p̄supponit ipsam rē: sed pronomē habet modos significandi. ergo pronomē necessario habet significatū. Ad auctoritatē quā inducūt q̄ pnomen sine demonstratione ⁊ relatione est cassum ⁊ vanū. Dicēdū q̄ pronomē sine demonstratione ⁊ relatione non est cassum et vanum. qz vt dicitur scōo physicorū. Illud est cassum ⁊ vanū quod ordinatū est ad aliquē finem: ⁊ illum non attingit. Sed pronomen simpliciter ordinatum est ad significādum essentiam indeterminatam: ⁊ illam non potest attingere. ergo est frustra. Dicendū. cassum ⁊ vanum dupliciter dicitur. Aliquid vno modo q̄ nihil significat. Alio modo: qz nihil determinati significat. Pronomē significat aliquid licet non aliquid determinatū: ⁊ sic attingit finē. ideo non est frustra. Aliī dicūt q̄ pronomen sīgt conceptū mētis indeterminatum applicabilem vnicuiq; enti tam in alia q̄ extra animā sicut intentiones secunde. sicut genus/spēs/subiectū/predicatū. ⁊ que sīgnt conceptū indeterminatum applicabilem cuicūq; enti quoq; modo. q̄ si pronomen significaret aliquid indeterminatū: tūc eius significatum non esset intellectuū. Jsta opinio est erronea similiter: qz si pronoia significarent conceptū mentis nunq̄ predicatū reale posset verificari de pronoie. ⁊ sic hec est falsa. ego sum homo. qz predicatū de coverificatur quod p subiectū intelligit ⁊ significat. vñ sicut hec est falsa conceptⁿ hois est animal. sic hec erit falsa. ego sum animal qō est inconueniens. Ad istud qō adductū fuit ad cōfirmationē dicti sui. q̄ si pronome significaret aliqō indeterminatū eius significatū nō posset intelligi. Dicendū q̄ sicut videm⁹ in re q̄ totū compositū intelligitur p formam ⁊ postea intellect⁹ diuidendo p̄ a parte primo cognoscit formā ⁊ postea p analogiā ad formā cognoscit materiā que est in potentia ad formam: vt ōr primo physicorū. Sic intellect⁹ potest intelligere aliquā essentiam determinatā: ⁊ postea potest cōsiderare ⁊ respicere essentiā aliā in respectu ad illam vel aliā de se indeterminatā: ith per aliqō determinabile: ⁊ illud est significatū pronois scz q̄ significat essentiā de se indeterminatam: determinabilē tamen. Et sic q̄ patet pronomen sīgt essentiā. licet indeterminatā sīgtū enim pronominis non solum se extendit ad significata specialia. sed etiam ad significata transcēdentiū privationū ⁊ negationū: vt patet ex predictis. Quodcūq; pronomen significat in generali. illud refert ⁊ demonstrat in speciali. Sed pnomē in speciali demonstrare ⁊ referre potest: siue ipsum sit ens in alia/siue extra animam/siue factū siue verū/siue ens in actu siue in potentia. Et sic in vno sunt duo contraria. scz ens ⁊ non ens. ith non ens refert ⁊ demonstrat p̄ tout est aliquid secundum animā qz contra dictoria extra animam sunt contraria secundū animā: vt patet quarto methaphisice.

Modus significandi essentialis generalissim⁹ verbi est modus significandi rem per modū esse distantis a substantia ¶ Ad cuius intellectū est notandū q̄ licet vterq; modus sc̄z esse ⁊ distantis sit forma verbi absolute sumpti tā in cōparando verbū ad participiū. mod⁹ esse habet rationem materie respectu verbi: qz facit verbum conuenire cū participio: ſz facere cōuenire est proprietas materie. ¶ Modus autem distantis tm̄ hz rationē forme: qz facit verbū ab omnib⁹ alijs differre. Et qz aliter est habere rationē materie: ⁊ aliter rationē forme. Ideo ꝓparando vnū ad alterū resultat ex vtroq; vn⁹ mod⁹ p naturā cōpositionis. ¶ Notandū q̄ modus sig̃di actiuus p modū esse oritur a proprietate rei que est proprietas ipsius esse. s. proprietas fluxus ⁊ successionis q̄ opponit proprietati entis q̄ est proprietas habitus ⁊ permanētis. vt prius dictū est in capitulo de nomine. Et si dicas esse cuiuslibet rei verbaliter significat. nō tm̄ omne ens habet esse successiuū Nā esse dei ⁊ intelligentiarū non est in fluxu nec in successione: ⁊ tm̄ dicimus deus est. ⁊ intelligentia est. Item generatio ⁊ corruptio ⁊ illuminatio aeris non habent esse in successione: ⁊ tamen esse eor⁹ verbaliter significatur: vt dicendo generatio et corruptio et illuminatio aeris sunt siue fuerunt. Dicendū q̄ licet esse dei ⁊ intelligentiarū non sit successiuū successione temporis. tm̄ habet esse successiuū ratione et successione eternitatis. Et licet eternitas sit tota simul et perfecta ſm Boetiū. tm̄ qz intelligimus ea existis inferioribus. Ideo ymaginamur ibi successionem ⁊ durationem eternitatis per diuersa spacia tpis. est tm̄ ibi successio que est inter tempus et terminū temporis qz impossibile est q̄ in eodem instanti aliquid habeat esse ⁊ non esse: sed in toto tpe preterito fuit nō ens. sed bene est dare principiū temporis siue motus in quo est ens. vt patet p Aristotelem octauo phisicor. Item illuminatio aeris licet non sit successiua put successio causatur ex resistentia medij. tm̄ ibi est successio causata ex resistentia terminorū contrariorum: vt a quo et ad quē. huic aūt modo verbi qui est modus esse ⁊ successionis ꝓportionatur in supposito ⁊ in aliquo mod⁹ entis. id est modus habitus ⁊ permanentis ¶ Item notandū q̄ modus distantis in ꝟbo sumit ab eadem proprietate rei a qua modus per se stantis sumitur in nomine. scilicet a proprietate essentie determinate. ¶ Et si instes sic. Si a proprietate essentie determinate trahitur in verbo mod⁹ distātis. Cū ergo participiū eandem significat rem verbi que secundum essentiā verbi est distincta ergo participiū modū distantis habebit quod est falsum. ¶ Ad cuius solutionē notandū q̄ in vna et eadem re possunt reperiri diuerse proprietates rei non repugnantes a q̄b⁹ sumi possunt diuersi modi significādi eiusdē licet vna vox nō imponit et vt stat sub omnib⁹ illis ꝓprietatib⁹. sed q̄libz ⁊ imponit vna vox ⁊ tunc stat sub vna proprietate rei. Verbi gratia. hec res albedo habet diuersas proprietates. sub quib⁹ possunt ⁊ imponi diuerse voces. ¶ Nam si considerentur in ea modus entis qui est modus habitus et permanentis. sic significatur per vocem nois absolute. Si aūt considerētur in ea modus entis. ⁊ cum hoc modus essentie determinate sic significatur voce nominis substantiui: vt albedo Si autē considerētur in ea modus entis. ⁊ cum hoc alteri inherentis ſm esse sic significatur in voce nominis adiectiui: vt album. ¶ Item si considerētur in ea modus esse q̄ est modus fluxus ⁊ successionis: ⁊ cū hoc modus essētie distincte sic significatur verbaliter. vt dealbo. Item si considerētur in ea modus inherentis secundum esse sic significatur participialiter: vt dealbans. Et sic patet q̄ huius participium significat eandem rem quā verbum sīgt quę ſm essentiam est distincta. tamē participium non sīgt eā vt distinctā: sed vt alteri vnitā. ergo modū distantis non habet. ¶ Et si instes a proprietate essentie distincte ouē modus significandi distantis in ꝟbo. videtur q̄ modus distātis in ꝟbo nō possit omni verbo cōuenire. qz dicēdo ens est. esse non cōsīgt aliq̄d essentialiter distinctū ab omni ente: qđ est essētialiter distinctū ab ente est nō ens. ¶ Dicēdū q̄ hz hoc verbū est nō sīgret aliq̄d essentialiter ab ente distinctū: ārtā in ista ꝓpone subiectū accipit vt materiale: ⁊ predicatū accipitur vt forma q̄ essentialiter differūt Uel dicēdū cū non sit dare ens preter hoc vel illud. et cū oē qđ est simul hoc vel illud. qz ens est ꝓpretūs: sīgt duo. s. rem ⁊ eē. ⁊ illud eē non est ens. Ideo hoc ꝟbū est sīgt aliq̄d essentialiter distans ab ente. Uel aliter hz in ista ꝓpone sīgtū ꝟbi nō differat essentialiter ⁊ ſm rē a sīgto suppositi. differt tū ab eo ſm rōnē. ⁊ hoc sufficit ad distātiā ⁊ diuersitatē ꝟbi a supposito q̄ sūt essentialiter rōnē. ꝟbū g̃ē ꝓ otioso signo p modū eē distātis a sba.

SUb hoc modo essendi generalissimo verbi ad modos significandi essentiales sub alternos descendamus per quandam diuisionē. Iste ergo modꝰ esse cū distantia: vel sumit generaliter tāq̄ aliquod specificabile per esse speciale: ⁊ sic esse cum distantia ptituit verbū substantiuū. Verbū ꝫ substantiuū sigt per modū esse gñaliter specificabile per qūlibet esse speciale. Unde etiā ōt substantiuū nō ex modo p se stantis: sed q̄ sigt esse gñale specificabile. Ideo pōt stare specificatiuū cuiuscūq̄ specificantis ipsum. Uel iste modus esse sumitur gñaliter. respectu rei ꝓprie nominationis tantū. ⁊ sic constituit verbum vocatiuū. Uerbū ergo vocatiuū significat nolationem in gñali specificabilem p quācūq̄ nominationē ꝓpriam in speciali. Uel iste modus esse cū distantia sumitur specialiter ꝓout stat in speciali pro esse actionis vel passionis. ⁊ sic iste modus constituit verbum adiectiuum. Uerbū ergo adiectiuū est qđ significat actionem vel passionē. Iste modꝰ specialis sub diuiditur in quatuor modos essentiales specialissimos. scz in modū actionis: in modū passionis: in modū neutrū: in modū vtriusq̄. Modus significandi p modū esse distantis sub modo actionis tantū constituit verbū adiectiuū actiuū. Uerbū ergo adiectiuū actiuū est quod sigt tantū actionem. vt amo: curro: loquor. ¶ Modus sigñdi per modū esse distantis per modū passionis tm̄ cōstituit verbum adiectiuum passiuū. Uerbū ergo adiectiuū passiuū est qđ sigt passionē tm̄. vt amor: legor. ¶ Modꝰ sigñdi p modus esse sub modo neutri: siue sub priuatione vtriusq̄ constituit verbum neutrum. Uerbū ergo neutrū est quod nec actionem nec passionē significat. vt vuio: sto. Similiter neutra enim aliqua absoluta dicuntur non per aliquē modū significandi: sed per priuationem transitionis. Sic aliquod verbum dicitur neutrum: non per aliquē modū significandi: sed per priuationē actionis vel passionis vel alterius. ¶ Iuxta quod notandū q̄ verbum neutrū est ab alijs distinctū non specifice per priuationem actionis ⁊ passionis: sed per modū sigñdi specialem: qui est modus significandi per modum esse: vt est contractum esse speciali non actionis vel passionis: sed alicuius alterius dictionis. Et si dicamus non est contractum esse speciali actionis vel passionis. ergo habebit modū esse generalem. ⁊ sic verbum neutrum erit verbum substantiuū: qđ est falsum. ¶ Dicē dū. q̄ licet verbū neutrū non habeat modum significandi modo actionis vel passionis contractū: nō tñ sigt esse generale nō contractū de se. sed contrahibile. Uerbū neutrale sigt esse contractū de se non contrahibile. vt vuio significat esse absolute sed esse vite. et sic de alijs. Modus sigñdi per modū vtriusq̄ scz actionis ⁊ passionis constituit verbū cōe. Uerbū ergo cōe est quod sigt vtrūq̄ scz actionem ⁊ passionē. vt criminor. Uerbū ergo deponēs nō potest esse distincta species ab actiuo ⁊ passiuo. nisi ꝓ vocū terminationē qđ non est specifice differre. eū plures partes orationis ꝓfit in vna voce et terminationē puenire. ¶ Et notandū q̄ secundū hos modos scz actionis: passionis: neutri: ⁊ cois. quidā distinguūt gña in verbo qđ est falsū. sed penes hos modos speciale a spēs in verbo distinguūtur: cū nō sit idē dicere ꝟbū actiuū: ⁊ actiui gñis. vt postea patebit. ¶ Et sciendū. q̄ sicut modus essentialis gñalissimus diuidit in modos sigñficādi essentiales. Sic verbū absolute sumptum diuiditur in verba specialia. Uerbū ergo ꝓma fuit diuisione diuidit in verbū substantiuū: verbū: ⁊ adiectiuū. Uerbū adiectiuū sub diuiditur in verbū actiuū: passiuū: neutrū: ⁊ cōe.

QUonsequenter de modis significandi accidentalibus verbi videamus. Iuxta qđ notandū q̄ verbū habet quēdā modū significādi qui vocatur cōpositio: de quo antiqui grāmatici expresse mentionē nō fecerunt: quē tñ modū verbo attribuūt. moti ex dicto p hi. t. periarme. q̄ dicit q̄ hoc verbū est sigt quandā cōpositionē: quā sine extremis non est intelligere. ⁊ tñ hoc verbū est includitur in omni verbo tanq̄ radix olim. ideo cōpositio omni verbo inheret p quā verbū distās a supposito ad suppositū principaliter inclinatur. Et hūc modū vocāt quidā essentialē verbo. qđ nō est verū. qz non est essentialis generalissimus cū verbo non dat esse simpliciter. sed fit preter eius intellectū essentiale. Nec etiā est essentialis specialis cū nō cōstituat aliā speciē verbi. vt de se patet. Itē verbū de se sigt per modū distantis. sed cōpositio qui est modus inherentis alteri. modo distantis q̄si opponitur ꝟbū hz ꝓpositionē p accns. hic autez modus trahitur a propriate rei ꝟbi que est

ꝓprietas inherentis alteri scom esse. Cōpō ergo est mod⁹ significandi ꝟbi mediante quo verbū distās a subiecto ꝑmo et principalit ad suppositū inclinat. licet enī verbum per alios modos accītales ad suppositū inclinak hoc tñ est ex ꝓpō et specialr in quātum suā cōpōnem fundātur modi illi tham cōtrahentes sicut mod⁹ nūeri et persone. et sic de aliis. Et hanc modo verbi ꝓportionatur ex pte suppositi mod⁹ p se stās. Et ille modus consequitur ꝟbū rōne distantie. Qz cū verbū sit alterum extremū in ordīe distās a supposito et inclinatur ad suppositū. huⁱ⁹ inclinationis puncipale et cōmunissimū principiū est compō inter ceteros modos accidentales. Et dico accidentales: qz verbū primus per modū esse inclinak ad idē qđ habet modū. entis. sed ille mod⁹ est essētialis ꝟbi vt dictū est. Nec obstat si compō que est modus inherentis simul stet cū modo distantis in verbo. quia licet eidem insint respectu eiusdem non tñ eodem mō et ꝑm idem. Qz cum mod⁹ distantis ineſt ꝟbo a ꝓprietate essentie distincte. sed cōpositio a ꝓprietate inherentis alteri scom esse. Nec eodem mō qz mod⁹ distantis ineſt ꝟbo per se compositio vero p accidens sicut tam dictum est.

De alijs modis accidentalibus verbi videamus

et sunt septem scom donatū. scz ḡlitas cōiugatio/genus/gen⁹/nūer⁹/figura/tempus/persona. de quibus scom ordinem videam⁹ in primū de ḡlitate. Iuxta qđ notandū q p ḡlitatem donatus dat intelligere duos modos significandi verbi accītales scz modū et figurā sicut in nomine. p qualitatem dat intelligere duos modos significādi scz appellatiuum et ꝓprū et in pronomine p qualitatem demōstrationem et relationem. Mod⁹ vt est accīs verbi sumit a ꝓprietate rei ꝟbi que est ꝓprietas ḡlificationis/dispōnis et inclinatiōis rei verbi ad suppositū signās qualitatem iudicij/imperij/voti/dubij vel infinit. Mod⁹ ergo nihil aliud est q modus significandi accidentalis verbi mediante quo ꝓprietatem ꝟbi p modū iudicij. im/erū/voti/dubij/vel infinit circa ꝟbi dependentiā ad suppositum consignificat. Et ex his qualificationib⁹ et dispositionibus alia artificiū gñ ad enūciandū actū de substantia inclinatur. Inde est q petr⁹ helye definiens modū dicit. Mod⁹ est varia animi inclinatio varias eī⁹ affectus demonstrās. sz non q mod⁹ sit ipsa inclinatio. sz qualitas inclinationis nō ea qua alia inclinatur ad enūciandū actū de subiectāa sed modus vt est accīs ꝟbi est ḡlitas cōpōnis qua ꝟbū inclinak ad suppositū. Quedā qualitas est alterius est causata ab alia sicut et cetera ꝟbi accidentia representans diuersos effectus ab ea dispositiones alterius ꝓmo existentes in alia. Et ille modus significandi ꝙ vocatur mod⁹ est ꝓpria verbū rōne cōpositionis. sed cōpō sequit verbū rōne esse distantis. Et scom diuersitatem harū qualitatū diuersificak modus quinq differentiales scz per indicatiuū/imperatiuū/optatiuū/coniūctiuū/et infinitiuū. Dicit enī influxuros qz omnibus communes cum omnes modi in ipsum resoluantur: vt dicendo lego indico me legere. lege. id est impera te legere et sic de aliis. Notandū q secundum quosdam modo finito in verbo correspondet casus simpliciter in supposito q est ratio principij vel termini generaliter sumpti. quod non est verū quia cum ratio principij sit tantum a parte ante tanḡ in supposito: et ratio termini a parte post tanḡ in obliquo. Si modo finito in verbo correspōderet casus simpliciter in supposito. tunc vel ratio terminī esset in supposito vel mod⁹ determinaret dependentiā verbi post se in obliquo. Quo posito modus non solum esset qualitas compositionis qua verbum dependeret ante se ad suppositum. sed etiam esset qualitas dependentie verbi post se ad obliquum. sed vtrūq est falsum. Unde dicendo q modo finito in verbo correſpondet in supposito ratio principij. Sicut enim verbū per modū esse exigit in supposito modū entis p se stantis. Sic p modū qui est qualitas cōpositionis exigit in supposito modū p se stantis in ratione principij se habentis.

Forma que est accidēs verbi idem est qđ species

in nomine et ab eadem ꝓprietate sumpta scz a mō essendi primarie vel secundarie. Forma ergo est modus accidentalis ꝟbi mediāte quo verbū modū existendi primariū vel secundariū significat. Et diuiditur in formā ꝑfectā mediatiuā. frequentatiuā/inchoatiuā/diminutiuā et desideratiuā. Per formam ꝑfectā debet intelligi spēs primitiua. qz que sunt perfecte forme: sunt primitiue speciei qz significant rem ꝟbi absolute: vt lego/sedeo/volo/et sic. Sed q sūt inchoatiue forme siue de ceteris sūt

derīatiue speciei.q̄ non significant rem verbi absolute:sed cum quadā additione ſ. licet ſub inchoatione/frequentatione/⁊ de ceteris:vt ferueſco/lectito/lecturio./pulſo/ſorbillo.⁊ cetera.

VLterius videndum eſt de coniugatione. Eſt autem coniugatio mod⁹ ſignificandi rē verbi prout inflectitur per diuerſas proprietates temporū/nūerorū/modorū ⁊ participiorū.vnde habet ſe ſicut declinatio in nomine:q̄ ſicut declinatio in nole eſt modus ſignidi rem nois prout inflectitur per diuerſas ꝓprietates caſuū.ſic cōiugatio in verbo eſt modus ſignidi rem verbi prout inflectitur p diuerſas ꝓprietates temporū/numerorum/modorum ⁊ perſonarum:ſed differunt.q̄ declinatio attenditur penes vnū accidens qđ eſt caſus.ideo donatus declinationem ſub caſu comprehendebat.Cōiugatio autem attenditur inflectionem plurium accidentiū.ideo ſub nullo ꝓprie ⁊ determinate poteſt apprehendi.⁊ ideo inter alia accidentia verbi numeratur. Quod autē cōiugatio ſit ꝑma ſecunda/⁊ tertia vel quarta conſequens vel inconſequens hoc totum a parte vocis attenditur.Et hoc patet q̄ ſum ⁊ volo habent coniugationem licet non primam/ſecūdam/tertiam vel quartam.

DE ſignificatione accidentali quam Priſcianus ⁊ donatus cōprehendunt ſub genere verbi videamus.Iuxta quod ſciendū q̄ ſignificatio ſumitur a ꝓprietate rei verbi que eſt ꝓprietas dependētie ad quēlibet obliquū poſt ſe.habentē ſe in rōne p ſe ſtandi. Significatio q̄ accidētalis eſt mod⁹ ſignidi accidētalis verbi mediante quo verbū ſigt proprietatem dependētie ad quemlibet obliquū poſt ſe. Sicut enī cōpō eſt modus ſignidi mediāte quo ꝟbū ꝓmo ⁊ principaliter dependet ad q̄lz ſuppoſitū ante ſe ita ſignificatio eſt mod⁹ ſignidi mediāte quo verbū primo ⁊ principaliꝰ dependet ad quēlz obliquū poſt ſe.Et hoc patet p petrū helyam:q̄ p ſignificationē accētalem vult intelligere modū tranſeūtiꝫ i.modū dependētiꝫ ad quēlz obliquū poſt ſe.Et hinc modo ſignidi ꝓportionaliter mod⁹ entiꝫ per ſe ſtā ꝫ a parte poſt in obliquo. Nā ſicut verbum p compōnem exigit modū entis ſeſtā ꝫ in quolz ſuppoſito a pte ante ſic ꝟbū p ſignionē accētalē exigit modū entiꝫ per ſe ſtāꝫ in q̄lz obliq̄. Vocat aūt iſte mod⁹ ſignificatiꝰ:q̄ ipſa mediāte ꝟbo repꝛicat ꝓprietatē immediate ſupra ſigtū ꝟbi fundatā. Et bñ accētalis q̄ nō eſt eſſentialis ġnalis nec ſpecialis:vt dictum eſt de compoſitione.

QVonſequenter de genere videamus.Genus ī verbo ſumit a ꝓprietate rei ꝟbi q̄ eſt ꝓprietas dependētie rei verbi poſt ſe ad obliquū ſub ratione termini nō cōtracti ſed contrahibilis. ¶ Genus ergo in ꝟbo eſt modus ſignidi accētalis verbi mediante quo ꝓprietatē dependentie rei verbi poſt ſe ad obliquū ſub rōne termini ſignificat.Et hoc patet p petrū helyā q̄ definit genus p ſignificationē accētalem ſic dicens.Gen⁹ eſt ſigtio accētalis cū determinatione in o/vel in or.dans intelligere p ſignificationem accētalez modū ſigtuū tranſeūtiꝫ vt dictū eſt.id eſt dependendi ad quēlibet obliquū poſt ſe.p terminationē in o/vel in or dat intelligere ſpēs ġnis ārū diuerſitas maxime attenditur penes vocē terminationez ſm grāmaticos vt patebit. Notāndū q̄ hec diffinitio generiꝫ nō eſt formalis.ſed materialis.Gen⁹ enī nō eſt formaliter ſigtio qr vnus mod⁹ non eſt alius.ſed genus eſt qualitas ſignificationis determinans ſiue ſpecificans ſigtionem.Sicut enī ſe hz mod⁹ verbi ad cōpoſitionem/ſic ſe habet genus ad ſigtionem.Sed mod⁹ ꝟb. nō eſt formaliter cōpō vel inclinatio.ſz ālitas cōpōnis vel inclinationis:vt dictū eſt.ſic gen⁹ nō eſt formaliter ſigtio ſed ālitas ſignionis ipſam contrahens ⁊ diſponens.Item ſicut modus ſequitur ꝟbū rōne cōpoſitionis.ſic gen⁹ conſequitur verbū rōne ſignionis.Et vocat iſte modus ſignidi genus a generando dictū:q̄ vox vnius generiꝫ ġnatur a voce alterius generis:vt vox paſſiua generatur a voce actiua.Quod autem aliq̄ verbū ſit generiꝫ actiui vel paſſiui vel neutri ⁊ ſic de ceteris.hoc maxime a parte vocis attenditur. Et hoc etiā patet per Donatū qui tali modo definit genus actiuū dicens q̄ genus actiuū eſt quod deſinit in o/⁊ poteſt accipere r/ſuper o/⁊ facere ex ſe paſſiuū.Et quia verbum penes vltimam terminationem non magis determinat ſibi actionem q̄ paſſionem.ideo da-

bium est quare verbum sub terminatione vocis in o/ magis debet esse actiui generis & passiui: & sic de ceteris. Inde est quod genus verbi est ratio significandi dependẽtiã rei verbi post se ad obliquũ sub rõne termini vt dictũ est. Et cũ huiusmodi dependentia sit aliqñ actione cõtracta: vt amo te. & aliqñ passione cõtracta: vt amor a te. Aliqñ tam actione & passione contracta: vt criminor/amplector. Aliquando actione contracta deposita passione aut econuerso: vt loquor/rascor. Jñ est q̃ quoddam genꝰ est actiuum quoddam passiuum: et sic de ceteris. Sed oportet preter hoc ad vocẽ terminanem attendere si velimus genera verborũ seruare. Dicendũ ergo q̃ illud est actiuum seu actiui generis quod sub terminatione vocis in o/ potest mutari in r. & frequentius actionem significat: vt amo lego. Et dico frequentius propter ista ꝟba timeo/liceo/metuo: & hmoi qui sub voce actiua modum passionis sigñt. ¶ Uerbum passiui generis est quod sub terminatione vocis in r/ potest mutari in o: & frequentius passionem significat: vt amor legor. Et dico frequentius propter liceor & huiusmodi q̃ sub voce passiua actionem significant. ¶ Uerbum neutri generis est quod sub terminatione vocis in o non potest mutari in r: & sub differentia vel indeterminatione actionem vel passionez sigt: vt curro kerueo/viuo: ita q̃ respiciendo ad omnia verba neutri generis quedam significant actionẽ tantũ curro quedã passionem tãtum vt kerueo quedã neutrũ: vt sto viuo. ¶ Uerbum deponentis generis est quod sub terminatione vocis in r/nõ potest mutari in o: consignificat actionẽ deposita passione: vt luctor/loquor/sequor/vereor lucror/letor/fruor: & alia multa cuius generis. Uel passionẽ deposita actione. quorũ solum duo inueniuntur patior/scilicet & nascor. & non differunt a predictis generibꝰ: nisi penes vocis terminationem. ¶ Uerbum communis generis est quod sub terminatione vocis in r/non potest mutari in o: & consignificat actionem & passionem simul quorum nouem inueniuntur: scilicet criminor/amplector/osculor/interpretor/mozor/veneror/largior/experior/horror. Et alia nonnulla deponentia que apud autores inueniuntur etiam in passiua significatione vt comitor. ꝛc. Et notandũ q̃ sicut modus verbi correspondet ratio principij in suppposito. sic genera in verbo correspondet ratio termini in obliquo. Et dictis concludo q̃ verbum preter numerum & personam habet tot modos significandi respectiuos quibus dependet post se ad obliquum quot habet quibus dependet ante se ad suppositum secũdum similitudinem se habentes. quod patet quia sicut verbum per modum esse requirit modum entis in supposito. Sic per eundem modum esse exigit modum entis in obliquo. Et sicut verbum per compositionem exigit modum per se stantis in supposito sic per significationem accidentalem exigit modum per se stantis in obliquo ¶ Item sicut verbum per modum distantis exigit q̃ modum per se stantis pro supposito. ita per eundem modum esse exigit modum entis in obliquo. Et sicut verbũ per modũ compositionis exigit modum entis per se stantis in ratione principij in supposito. sic per modum generis exigit modũ per se stãtis in rõne termini in obliquo. ¶ Item sicut verbum per modos ꝓportionales casibus modo verbi superadditos exigit in supposito rationem principij aliter et aliter contractã et ex consequenti aliud & aliud suppositum. Sic enim verbum per modos proportionabiles casibꝰ generis verbi superadditos verbũ exigit in obliquo. rationẽ termini aliter & aliter contractam: & ex consequenti aliud & aliud in obliquum.

¶ Notandũ ergo q̃ sicut inter modos verbi quibus dependet ante se ad suppositum modꝰ dependẽdi ad modũ videtur esse principalis. Unde & constructio intransitiua ꝟbi cũ nominatiuo a parte ante maxime videtur esse intransitiua: quia potior est alijs. & qz sola perfecta. Et inter alios modos transeundi & dependendi. & a parte post ad obliquum modꝰ dependendi & transeundi ad actiuum videtur esse principalis. vnde & cõstructio transitiua verbi & participij cum actiuo maxime videtur esse transitiua. qz maxime est eudens inter alias constructiones transitiuas. Et hoc attendentes grãmatici posuerunt quedã verba transitiua dictum modum transeuntis habentia: vt amo te sto. Quedam autem absoluta id est huiusmodi dependẽtia & trãsitione priuata: vt sto curro/viuo/ambulo/sedeo/spiro & hmoi.

Persona/numero/et figura/ in verbo dicendum est sicut in nomine. Nam ab eisdem proprietatibus sumuntur vtrobiq; licet differenter: quia numerus et persona insunt verbo non ex proprietate

sue rei p se loquendo sed ex proprietate rei suppositę. qđ patet de persona. Nā persona est modus significandi quo mediante verbū proprietatem loquendi consigit nō inherentē de se sed vt res verbi applicabilis est rei suppositę subsistētis p se sm proprietates loquendi Vñ persona inest verbo ex aptitudine attribuendi supposito secōm variā attributionem. Persona aūt ybi distinguitur p triplicē differētiā. scz primā/secōdam/ et tertiā. vñ ybū diam⁹ esse prime psone attribuiū qđ est applicabile supposito qui stat sub proprietate loquēdi de se. ⁊ sic de alijs. Et ex hoc sequit q illud verbum est nullius persone qđ supposito sub certo modo loquendi nō est applicabile. Et eodē modo dicendum est de numero ⁊ figura. ⁊c.

¶ Ultimo de tpe dicendū est Juxta quod est sciendū q sicut in re extra tēp⁹ consequit ipsum modū esse sicut mensura mēsuratū sic mod⁹ tpis secōm esse rationis cōsequitur modū esse: q est modus fluxus ⁊ successionis. ¶ Tempus vero vt est accns verbi. i. modus significandi accntalis verbi quo mediante verbum extra rē modū tpis cōsignt. Et secōm diuersitatē hui⁹ modi vel proprietatis tps per tres differentias distinguitur: scz p pns/preteritū ⁊ futurum. Tps pns est mod⁹ signdi rē verbi prout cadit sub differentia pns tpis. Tēpus preteritū est mod⁹ signdi rē prout cadit sub differentia preteriti tpis. Eodē modo intelligendum est de futuro. ¶ Et si instet Deꝰ est. deꝰ intelligit. ergo esse deo ⁊ intelligere dei non cadit sub aliqua differentia tpis regrit vt videt. ¶ Dicēdū q z rē dei ⁊ intelligere dei nō cadāt sub aliqua differentia tpis tn cadit sub alīq differētia eternitatis sm nostram apprehensionē: vt dictū est superius. Notandū q tempus non est accidēs respectiuū verbi sm ipm nō dependet ante se ad suppositū nec post se ad obliquū. Pōt tn respectu aduerbiorū tēporaliū dici accns respectiuū. Qz incōgrue dr. fortasse fortes curret eras. vl plato disputat heri. Et sic patēt moi signdi ybi essentiales ⁊ accntales declaratiue qui sunt ⁊ quot sunt. ⁊ a quib⁹ ppietatib⁹ oriuntur.

¶ Modus significandi essentialis generalissimus aduerbij est modus significandi per modum adiacentis alteri p modū essendi se signs ipsum simpliciter ⁊ absolute determinās. Et quia participium significat per modum esse sicut verbum. ideo aduerbium determinat participium sicut verbum. licet participium dicatur adiectiuum verbi secundum Prisc̄ianum hoc est iō quia aduerbium secnndum omnes species eius determinat verbum sed non participiū. qz aduerbia determinātia verba gratia compositionis ⁊ gratia modi qui est qualitas compositionis participia determinare non possunt cum participiū compositionē ⁊ modum verbi non habeat. Et sumitur iste modus determinantis a proprietate terminantis in re. Aduerbium ergo est pars oōnis significans per modum adiacentis alteri quod per modum esse significat ipsum absolute determinans. Et notandū q aduerbium de suo modo significandi essentiali generalissimo tantū determinat ea que per modum esse significant. licet de aliquo modo essentiali/speciali/⁊ accidentali possit alia determinare. vt patet de aduerbijs exclusiuis que sunt tantummodo/solūmodo/⁊ huiusmodi. que propter modum significandi per modum excludentis possunt determinare omne illud quod habet se per modum excusibilis. sed modum excusibilis non habent solum verba vel participia. Sed etiā nomina ⁊ alie partes orationis habent ipsum. ideo ista aduerbia per huiusmodi modum essentialem specialem habent etiam alia a verbo ⁊ a participio determinare: vt dicendo homo tantum modo legit. Similiter dicendo tunc temporis hoc aduerbium per modum significandi accidentalem qui est modus vt alterius construitur cum genitiuo habente se per modum vt cuius. Et sic de alijs.

¶ Sub modo essentiali generalissimo aduerbij duo modi essentiales subalterni continētur. Quorum primus est modus significādi per modū determinantis verbum vel participium rōne significati. ¶ Secundus modus est modus significandi per modū determinantis verbū vel participiū ratione modi sigdificandi. Et hos duos modos donatus appellat significationem aduerbij. Nā sicut per qualitatem in nole dat intelligere modū esse ⁊ appetibi-

per qualitatē in pronōie demōstrationē et relationē per qualitatē in verbo modus et formā. Sic p signonē in aduerbio dat intelligere duos modos essentiales subalternos mediatos. ¶ Et notādū q duplex est signio. Una qua vox refertur ad esse: et per quam formaliter vox sit dictio: vt primo dictum est: et hoc est essentiale cuilibet parti. Nā quelibet pars orationis aggregat in se tria. scz vocem/signionem/ et modum signdi. Alia est significatio que est idem qđ modus signdi. Et hec est alia in aduerbio/alia in participio/ et alia in interiectione. qui modi significandi sunt. Quis aūt modꝰ sit significatio in participio et interiectione postea patebit. ¶ Significatio in aduerbio vt dictus est est modus signdi quo mediante aduerbius representat specialem modū determinādi verbū vel participium/aut ratione significati/aut rōne modi significandi. Unde significatio non est modus accidentalis: sed essentialis specialis: nisi pro tanto dicatur accidentalis: quia est extra rationem aduerbij absolute: vt primo dictum est de qualitate pronominis in pronomine.

SUb his duobus modis subalternis ad modos essentiales specialissimos descendamus. Primus est modus significādi per modum determināns verbum vel participium ratione rei significate. et dividitur in quatuor spēs essentiales ītuor species aduerbiorum constituentes: q̄ sunt aduerbia loci/qlitatis/quātitatis/vocādi. ¶ Aduerbiū loci est quod determinat rem verbi ratione loci. Et hoc duplr. vel per modū requirentis locū: vel respondentis ad locum. Si per modū requirentis hoc est quadruplr. Uel est in quo: et sic est vbi. Uel est a quo: et sic est vnde. Uel ad quē: et sic est quo. Uel per quē et sic est qua. ¶ Si per modū respondentis ad locū sic sunt ista aduerbia hic/ibi/illic/inde/intꝰ: et huiusmodi. Aduerbium quātitatis sīgt per modū determinantis rem verbi vel participij rōne mensura continue vel discrete. Et sub hac specie cōprehenditur aduerbia separandi: vt sensim/retrorsum. et hmoi. Et hoc duplicter vel per modū requirentis mensuram. vt quotiēs/quantū. Uel per modū respondentis mensurā. et sic sunt ista aduerbia multis partibus/modicū/minimū/minime/semel/bis/ter/q̄ter. ¶ Et notandū q donatus appellat aduerbiū q̄titatis discrete: aduerbium numeri. Nō quia determinat verbū vel participiū rōne nūeri cū etiā possit determinare aliqđ ꝟbū qđ nullius est nūeri. vt dicēdo legere semel/vel amare bis/ter/q̄ter. Sz ī hō dz determinare ꝟbū rōne nūeri. qz determinat rē ꝟbi rōne mēsure discrete: cuius spēs est nūerus. Uel ideo qz representat rē verbi esse iteratā: et sic sunt ista aduerbia bis/ter/q̄ter. vel representat rem verbi esse iteratione primitā: vt semel. Et vnitate etiā multotiens iterata nūerus causatur. propterea a donato aduerbiū nūeri nuncupatur. Aduerbium qualitatis sīgt p modū determinātis rem verbi: vel participium rōne qualitatis. Et hoc duplr. Uel per modum requirentis rem verbi: vt qualiter/quomodo. Uel per modum respondentis ad qualitatem. vt docte/prudenter. Aduerbiū vocandi est quod verbum rōne actus exercitandi determinat: prout ad ipsum resolvitur substantia vocatiua vocata. vt o henrice lege. Secūdus modus significandi per modū determinantis rem verbi vl participij ratione modorum significandi dividitur in tres modos. scz in modum significandi per modū determinantis verbum rōne compositionis. et in modum significandi per modum determinantis verbū ratione temporis: et in modum significandi per modum determinantis rōne qualitatis: siue modi qui dicuntur indicatiuum/optatiuum/imperatiuū. ꝛc̄. ¶ Modus significandi per modum determinantis verbum rōne compositionis est modus significandi per modum determinantis inherentiam verbi. Et dividitur in quatuordecim modos specialissimos quatuordecim species aduerbiorum constituentes: que sunt aduerbia interrogandi/dubitandi/affirmandi/negandi/modificandi/demonstrandi/ordinis/similitudinis/euentus/prohibendi/eligendi/congregandi/recedendi/excludendi. Aduerbia interrogandi determināt inherentiam verbi sub ratione requirentis causam. vt cur/quare et huiusmodi. Aduerbia dubitandi determinant verbum sub ratione dubitationis: vt forsan/forsitan. et cetera. Aduerbia affirmādi determinant verbum ratione affirmationis: vt etiam/certe. et huiusmodi. Aduerbia negandi determinant verbum sub ratione negationis: vt haud. non/neq. Aduerbia iurandi sub istis duobus continentur. Aduerbium modificandi determinat inherentiam verbi sub ratione necessitatis et hoc contingentie possibilitatis vel impossibilitatis

et sic intelligitur suo modo de alio. Nã aduerbia habent here idẽ ꝑ significatu: et pro modo significandi: sicut hoc aduerbiũ forte de suo significato speciali importat cuciũ ei significat per modũ cuentus Et ideo cognito significato speciali cognoscitur ⁊ modus significandi: qz non discrepant nisi penes rationẽ: sicut absolutũ et comparatiuũ ¶ Modus significandi per modũ determinantis verbum ratione modi qui est quarũdã inclinationis subdiuiditur in .xv. modos specialissimos duas species aduerbiorum constituentes: que sunt aduerbia optandi et hortandi. ¶ Aduerbia hortãdi determinant inherentiam verbi sub ratione exhortationis expriendo: vt eya/age.

¶ Et uerbum optandi determinat verbum sub ratione voti vel desiderij: vt vtinam.

¶ Modus significandi per modum determinantis verbũ sub ratione tpis: subdiuiditur in duos modos speciales duas species aduerbiorũ constituentes scz aduerbiũ tẽporis interrogatiui ⁊ responsiui ¶ Aduerbiũ tẽporis interrogatiuũ significat per modũ determinantis verbũ sub rõne temporis per modum inquirentis tẽpus: vt qñ. ¶ Aduerbium temporis responsiui significat per modũ determinantis verbũ ratione temporis sub modo respondentis: vt nunc/nuper/hodie ¶ Et notandũ ꝙ nulla species aduerbij determinat verbum sub ratione modi significandi essentialis generalissimi ipsius verbi sed sub ratione modorum specialium vel accidentaliũ: vt visum est.

¶ Et notandum ꝙ donatus posuit quidã aduerbia specialia personalia. Que tñ aduerbia non sunt nec verbum ratione determinãt. qz etiã possunt adiungi verbis qũ sũt nullius persone: vt dicendo. Legitur mecum. amatur tecum. ¶ Unde dicendũ ꝙ secũdum priscianũ sunt pronomina cũ prepõne per Anastrophen. plata et transitiue cuz verbis a parte post constructa. Sic etiam patet. ꝙ sicut modus significandi essentialis generalissimus aduerbij diuidit in modos subalternos ad modos specialissimos descendẽdo. Sic pari modo aduerbiũ simpliciter sumptũ diuidit in aduerbia specialia. ¶ Diuiditur aũt aduerbiũ primo in aduerbiũ determinans verbũ rõne significati: vel ratione modi significandi. ¶ Aduerbiũ determinans verbũ ratione significati subdiuiditur in aduerbiũ loci/quantitatis/qualitatis/⁊ vocandi. Itẽ aduerbiũ determinãs verbũ ratione modi significãdi. subdiuidit in aduerbiũ determinãs verbũ ratione cõpositionis/rationc modi/⁊ rationc tempozie ¶ Itẽ aduerbiũ determinãs verbum rationc cõpositionis subdiuiditur in aduerbiũ interrogandi/dubitandi/affirmãdi/negandi/modificandi/ordinis/similitudinis/cuẽtus ꝓhibendi/elegendi/ꝓgregãdi/demonstrandi/reiecndi/excludendi. ¶ Itẽ aduerbia determinãs verbum rationc modi subdiuiditur in aduerbiũ hortandi et optandi. ¶ Itẽ aduerbiũ determinans verbũ ratione tpis subdiuiditur in aduerbiũ requirẽs tẽpus: et aduerbiũ respondẽs tẽpus. de quibus oibus dictũ est. De ꝓparatione specie ⁊ figura dicendũ est hic sicut in nole. Et sic patẽt modi signdi essentiales ⁊ accidentales aduerbij qui sunt: ⁊ quot sunt ⁊ a quibus ꝓpzietatibus ꝛmuntur.

Modus significandi essentialis generalissimus

participij est modus significandi ꝙ modũ esse indistantis a substãtia.

¶ Circa quod notandũ ꝙ modus esse in participio et in verbo ab eadez rei ꝓpzietate oritur que est proprietas fluxus ⁊ successionis. Et isto modo a verbo participiũ non discrepat. ¶ Modus autem distantis a substantia seu modus vniti substantie sumitur ab eadem rei proprietate in participio a qua sumitur modus adiacentis in nomine: ⁊ compositio in verbo: ⁊ hec est proprietas inherentie alteri secundum esse Et non est inconueniens ab eadem rei ꝓpzietate modos diuersos nõ oppositos oriri: cum et modi significandi opposita in eadem voce possint fundari: ⁊ per istum modum significandi participium a verbo distinguitur: ⁊ per istũ modum participiũ in suum suppositum in constructione collocetur ¶ Participiũ ergo est pars orationis significans per modum esse indistantis a substantia: siue vniti cũ substantia quod idẽ est Et dicitur participiũ quasi partem nominis ⁊ partem verbi capiens. non partem esse talem. ⁊ modum essentialem virumqz: vt quidam dicunt ꝙ participium significat per modum entis: ⁊ per nomen esse: quod falsum est. quia tunc participiũ nõ esset ab vero ꝙ distinctum specifice: quod est inconueniens. sed ꝓ tanto dicitur participium capere partem nominis et verbi. quia habet quosdam modos significandi nominis ⁊ verbi consimiles: vt statim apparebit.

De participio.

SUb modo essentiali generalissimo participij ad modos subalternos descendamus. Diuidit autē modos indistātes in tres modos subalternos. Primus modus est modus significandi p modū esse generaliter respectu cuiuslibet specialis: et hic modus constituit participiū substātiuū vt ens existens. Secūs modus est modus significādi per modū esse generalis respectu nolationis proprie tāt. et hic modus constituit participiū verbi. vt nolans. vocans. Tertius est modus sīgndi p modū esse specialis actionis vel passionis. Et hic modus constituit participiū adiectiuū. Et subdiuidit iste modus esse specialis actionis vel passionis in quatuor modos essentiales specialissimos. Primus est mod⁹ sīgndi p modum actionis tm. et hic modus constituit participiū ab actiuo descendens. vt legēs: amās. Secundꝰ modꝰ est modus sīgndi per modū passionis. et hic modus cōstituit participium a verbo passiuo descendēs vt amatus: lectus. Tertius est modus sīgndi p modū neutrius: et huiusmodi modus constituit participiū a verbo neutro descendens. vt stās currens. Quartus est modus sīgndi p modū vtriusq; simul et cōstituit participiū a verbo communi descendens. Vt criminās: criminatus: et huiusmodi. Et sic patet q; sicut modus essentialis generalissimus participiū diuiditur in modos subalternos ad specialissimos descendendo. Sic etiam participiū simpliciter sumptū diuidit in participium substantiuum et adiectiuū et vocatiuum. Adiectiuum subdiuiditur in actiuum passiuum/neutrum/et commune.

QVonsequenter de modis significandi accidentalibus participiū videamus. Sūt autē secundū donatū sex accidēna participij .s. significatio/genꝰ/tēpus/numerꝰ figura casus. Significatio in participio sm grāmaticos idem est qđ genus in verbo et ab eadē proprietate sumit. Genus in verbo vt dictū est. cū modus sīgndi per modum dependentie verbi ad obliquū post se ratione termini: hec idē significatio in participio. Et hoc sequit q; quēcunq; modus sīgndi verbū exigit post se in obliquo ratione gēnis: eundē exigit participium post se in obliquo ratione significationis. Et hic modus est modus significandi in rōne termini absolute et nō practicē cōtrahitur: vt dictū est in capitulo de vbo. Q; aūt aliqs participiū sit significationis actiue vel passiue: et sic de aliis. hoc totū de pte vocis attenditur. De genere/nūero/figura/casu/et psona: sicut in nole dictū est intelligit hic. et de tpe eo dē modo intelligitur hic sicut dictū est de verbo. ¶ Sed tm notandū q; nola adiectiua et participia adiectiua habent casus/nūerū/genus/et psonam: nō ex pte sue rei loquēdo: sed ex pte rei subiecte. Nā significatū istoꝝ nō stat per se sub proprietate agēdi vel patiendi a qua sumitur genus. Nec stat per se sub proprietate vnius vel plurū a qua sumitur nūerus: cū accidēna nūerantur ad nūerationē subiectoꝝ. Nec etiam stat per se sub proprietate termini vel principij a qua sumitur casus. nō enī talis dependentia cōstructio nunciatur et terminatur. Nec etiam stat per se sub proprietate loquēdi a qua oritur persona. Sed res subiecta per se sub istis proprietatibus cōsistit. Vnde dicta accidentia inhārent eis per attributionem sm ad substantiam. et ideo cū hmōi adiectiua requirūt dicta accidentia in subiectis nō modos sīgndi proportionabiles: sed siles. .s. sic simile genus/similez nūerum/sīlem casum/simile psonā requirūt: vt postea patebit. Et sic patent modi significandi participij essentiales et accidentales qui sunt et qt sūt/ et a quibus proprietatibus oriantur.

DE significato participij hoc intelligēdū est q; intelligitur de significato cuiuslibet termini concreti accidentis: qđ quidaz ponūt aggregatū ex vtroq; scz accidente et subiecto. Et quidā ponūt illud solū esse accidēs sub modo dependentis ad ipm subiectū. Alij ponūt aggregatū formaliter esse tm p rōnem accidentis. Et qr omnes iste positiones habent forte defensores. ideo de significato participij disputantibus relinquatur.

MOdus significandi essentialis coniunctionis ad generalissimus est modus significandi per modū cōiungēdi duo extrema. Et sumitur iste modꝰ sīgndi a pprietate cōiungēdi et vniēdi in rebꝰ extra

Coniūctio ergo est pars ōionis per modū coniungentis duo extrema significans.

SUb modo essentiali generalissimo cōiunctionis ad modos subalternos per diuisionez descēdam⁹. Diuiditur autē iste modus coniūgēdis duo extrema in modū coniūgentis duo extrema in vim ⁊ in modū cōiūgentis duo extrema per ordinē. Et hos duos modos Donatus appellat ptāles. Et hz se silr ptās in ꝓiūctione sicut significatio in aduerbio. Nā sicut significatio in aduerbio cōsistit in speciali mō determinādi. Sic ptās in ꝓiunctione ꝓsistit in speciali mō coniūgēdi. Et istiusmodi modus est modus cōiūgendi per vim ⁊ p ordinē. Ex hoc pz q ptās in coniunctione nō est mod⁹ significandi accidentalis nisi p rātionē: qz est extra rationē coūctionis simpliciter ⁊ absolute, supra. vt dictū est de significatione in aduerbio. ¶ Modus significandi p mot̄ cōiungēdis duo extrema p vim est mod⁹ significandi. vnidis duo extrema que inter se dependētiam non habent: vt duo substantiua vel duo adiectiua: vel duas orationes inter se ordinē nō habentes. Et diuidit in duos modos essentiales specialissimos. Quoz primus est modus significandi p modū coniūgentis duo extrema inter se ⁊ respectu alteri⁹ tertij. Et iste modus ꝓstituit ꝓiunctiones copulatiuas. ¶ Secūs modus est modus significandi p modū cōiungēdis duo extrema inter se distinguēdo ea respectu tertij. ⁊ hic modus constituit ꝓiūctiones disiunctiuas de quib⁹ Boeti⁹ dr. q cōiūctio disiūctiua sentit hoc q ea que cōiungit simul ē se non permittit. ¶ Itez modus significandi per modū ꝓiūgēdis duo extrema fm ordinē est mod⁹ vnientis duo extrema per ordinē inclinata. Et diuiditur in duos modos essentiales specialissimos. Quoz prim⁹ est mod⁹ significandi p modū cōiungēdis duo extrema fm ordinē ex pte ante se tenentis. ⁊ hic modus constituit cōiūctiones causales que se tenēt ex parte ātis. qō est causa ꝓtis: dicēdo sic. Sortes currit ergo mouetur. ¶ Secūs est mod⁹ significandi p modū cōiūgentis duo extrema fm ordinē ex parte ꝓtis se habētia. ⁊ hic mod⁹ constituit ꝓiūctiones rationales. ⁊ bene rōnales dicuntur: qz magis se tenent ad partē ꝓtis. cuius ratio dependet ab ātē. vt dicendo. Terra interponitur inter solem ⁊ lunam. ergo luna eclipsatur. Et est notandū q quedā coūctiones dicuntur expletiue que fm veritatē nō sunt coūctiones. qz nō cōiūgūt. sed tm ꝓiūcta ornāt: ⁊ in sermone nō sumūtur ꝓpter necessitatē. sed ꝓpter ornatū. Si aūt eas ꝓiūctiones expletiuas volum⁹ includere in speciebus ꝓiunctionis. hoc modo sufficientiā hāt speciē sumam⁹. ¶ Omnis coniūctio aut cōiungit duo extrema, aut duo extrema coniuncta ornat. Si coniūgit hoc est dupliciter, aut per vim, aut per ordinē. Si per vim. hoc est dupliciter. aut cōiūgit aliqua inter se respectu tertij. ⁊ sic sunt coniūctiones copulatiue. aut coniungit aliq̄ inter se distinguendo respectu tertij. ⁊ sic sunt coniūctiones disiūctiue. Si per ordinem hoc est dupliciter. aut cōiunctio se tenet ex parte ātis. et sic sunt causales. aut magis ad ꝓs ⁊ sic rationales. ¶ Si autē cōiunctio extrema nō cōiungit. sed coniuncta adornat. ⁊ sic tunc sunt cōiunctiones expletiue. Et dicuntur expletiue. qz extra planū sensū ōionis sunt posite. ⁊ sic patet q sicut modus significandi essentialis generalissim⁹ diuiditur in modos speciales ad specialissimos descendendo. sic diuiditur cōiunctio simpliciter sumpta in coniūctionem coniūgentem p vim ⁊ cōiūctionem coniūgentē per ordinem. Coniunctio per vim coniungens diuiditur in coniunctionem copulatiuam ⁊ disiunctiuam. Item coniunctio coniungens per ordinem diuiditur in coniunctionem causalez et rationalem.

QVonsequenter de modis significandi accidentalibus ꝓiūctionis videamus: que sunt tres ex Species, figura, ⁊ ordo. De specie sicut in nosse dicendū est. ab eisdē enī proprietatibus sumūtur vt dictū. Ordo in cōiūctione sumitur ab ordine in reb⁹ ab extra. Est enī ordo in cōiūctione modus significandi actiuus quo mediāte cōiūctio ordinē extremorū consignificat ratione cuius ordinis aut cōiūctio preponit illi: aut postponitur: aut indifferenter preponitur aut postponitur extremis coniunctis. Et sic patent modi significandi coniunctionis qui sunt et quot sunt et vnde oriantur.

MOdus significandi gñalissim⁹ ꝓpōnis est modus significandi p modū adiacēdi alteri. vt casuali ipm̄ trahēs ad actū rei: quēadmodū

Et iste modus ꝓpositionis sumitur a ꝓprietate determinationis ⁊ coartationis in reb⁹ ¶ Et est notandū q⁹ prepositio nō est inuēta ꝓpter verba vehementis transitionis vt quidā dicūt. hoc enī nō videtur grammatice dictum cū grammaticus velocem vel tardam transitionem non consideret. Itē quedā verba prepositiones exigunt. q̄ tñ nullā habēt transitionem nec velocē nec tardā: vt dicēdo sum in domo. Itē dicēdo annulus ex auro. illud nomen annulus exigit prepositionē. non tñ vllam transitionē habet. vt patet de se. Unde dicendū est q⁹ prepositio inuenta est finaliter propter casuale. Nō q̄cunq; sed quod est accusatiuus ⁊ ablatiuus. Nā sicuti dictum est in capitulo de nole q⁹ accusatiuus est modus signdi vt quem contrahibilis p modū vt ad quem/in quē/ ꝑpe quem/⁊ mixta quem. ⁊ sic de aliis. Similiter ablatiuus est modus significādi per modū vt quo contrahibilis vt a quo/⁊ in quo/⁊ sine quo: et huiusmodi. Talis autem coartatio casualis fit p prepositiones actū casui vel ablatiuo deseruientes. vñ prepositio inuēta est vt primo modū essentialē cōtrahat ⁊ coartet. ⁊ deinde casuale ad actū reducat. Per hoc enim q⁹ prepositio casuale coartet/⁊ cōtrahit: prepositio casuale ad actū reducit ⁊ sufficienter disponit: vt cū actu construat ⁊ sumatur. hic sumit actꝰ pro cōstructibili dependēti ad casuale. nō enī dependēs ad casuale mediante prepositione sp est actus. licet vt frequenter. Est ergo prepositio pars ōrōnis signs p modū adiacentis alteri casuali ipsum cōtrahens ⁊ ad actū reducens. ⁊c.

SUb hoc autem modo generalissimo prepositionis ad modos subalternos per quandā diuisionem descendamus. Diuiditur aūt ist⁹ mod⁹ generalissim⁹ prepōnis in tres modos subalternos Quorū primꝰ est modus significandi per modū contrahentis ⁊ retorquētis actū tñ. ¶ Secundus modus est modꝰ significādi p modū contrahentis ⁊ retorquentis ablatiū tantū. ¶ Tertius modus est modus significandi per modum cōtrahētis et retorquentis accusatiuum ⁊ ablatiū. scilicet vtrūq; differenter. Et hos tres modos essentiales subalternos vocat Donatus casum prepositionis. Et habet se similiter casus in prepositione. sicut signum in aduerbio. ⁊ potestas in coniunctione. Nam sicut signum in aduerbio consistit in modo speciali terminādi. ⁊ potestas in speciali modo coniungendi. Sic casus in prepositione consistit in speciali modo contrahendi. Et hoc tripliciter variatur vt dictum est. Et hoc patet q⁹ casus non est accidens prepositionis nisi sic dictū est de significatione in aduerbio et potestate in coniunctione. Item primus modus significandi scilicet per modū contrahētis accusatiui diuiditur in triginta species prepositionis cōstituentes. que sunt apud/ante. ⁊c. que diuersos habēt modos cōtrahendi casuale licet in his nō inueniatur pluralitas indiuiduoꝝ. sz quot sunt species tot sunt indiuidua. Secundus modus significandi est modus contrahentis ablatiui tantū subdiuiditur in quindecim species. quindecim spēs prepōnis ꝓsumentes que sunt a/ab/abs. ⁊c. de quibus idem est dicendū sicut prius. Tertius modꝰ significandi. scilicet per modum contrahentis vtrūq; casuale subdiuiditur in quatuor modos specialissimos quatuor spēs prepōnis constituētes q̄ sunt in/sub/sup ⁊ subter Et sic patet q⁹ sicut modus significandi essentialis generalissimus prepositionis diuiditur in modos subalternos ad specialissimos descendendo. Sic prepō simpliciter sūpta diuiditur in prepositiones deseruientes accusatiuo tantū. Et in prepositiones deseruientes ablatiuo tantū. et in prepositiones deseruientes vtrūq; ¶ Itē prepositiones deseruientes accusatiuo tantū diuiduntur in triginta species et prepositiones deseruientes ablatiuo tantū in quindecim species. et prepositiones deseruientes vtrūq; in quatuor species de quibus omnibus vsum est. ¶ Notandum q⁹ prepositio dicitur preponi partibus orationis dupliciter. Uno modo per appositionem cum prepositio seruat sibi vim diuisionis et manet prepositio per eius modū signdi essentialē ꝓprium. Et hoc est vera prepō ⁊ ab alijs partibus ōrōnis distincta. Alio mō preponitur pars ōrōnis per compositionem. et tunc non manet p se dictio. nec pars orationis. sed cadit in vim dictionis cum qua componitur. tūc prepō non retrahit nec retorquet. sed complet/aut mutat/aut minuit. Prepositio autem dupliciter componitur cū partibꝰ vno modo separabiliter ita q⁹ preter compositionem potest dictionibus adiungi. ⁊ a dictionibus separari ⁊ sub proprio modo stare. ¶ Alio modo inseparabiliter et sic nō meretur dici prepositio. nisi valde impropie propter quandam similitudinem quā habet

cum prepositione in compositione. Nã sicut prepositio in ꝓpositione cõplet aut mutat aut minuit. sic etiam ille: vt distraho/repro bo/regredior. ꝙ huiusmodi. Et vniformiter prepositiones in compositione non sunt vere prepositiones: qz per se nihil significant: cũ non sunt per se dictiones. Nec etiam per se modũ significandi habẽt sed adduntur aliis dictionibus tanq̃ syllabice adiectiones vt inter per ꝙ hmõi. Quod autẽ habitudo vel circũstantia causarum attribuit prepositioni: hoc magis fori asse ex significatione cõstructibiliũ extremorũ elicitur. Nã prepositio extra cõpositionem si per se proferat nulla circũstantia causarũ ꝑ eã exprimit nec de vi vocis: nec de vi significati: nec de vi alterius modi significandi. Et sic patent modi signdi prepositionis qui sunt: et ꝙt sunt ꝙ a quibus proprietatibus sumantur.

MOdus significandi essentialis generalissimus interiectionis est modus signdi ꝑ modũ determinatis alterũ qõ est verbũ vel participiũ affectiones animi representans. Nã cum alia afficitur motu doloris gaudij metus et hmõi. hoc per interrogationes exprimitur. Unde interiectio determinat verbũ vel participiu nõ simplicit er. sed in comparationẽ ad alam eiꝰ affectum exprimens. ¶ Interiectio ergo est pars orationis. ꝛc. Et hoc vocat Donatꝰ significare cũ dicꝫ interiectio est pars orationis signo motus affectũ voce incognita. i. cõceptum mentis sub voce non deliberata.

SUb hoc modo essẽtiali generalissimo interiectionis ad modos specialissimos descendamus. Dividitur autẽ ille modus in quatuor modos speciales. primus est modus signdi per modũ determinantis alterum motum doloris vel tristicie in anima representãs. Et iste modus cõstituit interiectionem doloris vt heu. ¶ Secundus modus est modus signdi per modum determinantis alterum motum gaudij vel leticie in anima representans. Et iste modꝰ constituit interiectionem leticie. vt euax. ꝙ hmõi. ¶ Tertius modus est modus significandi per modum determinantis alterum motum admirationis in anima representãs Et hic modus constituit interiectionem admirationis. vt papae: et huiusmodi. ¶ Quartus significandi per modum determinantis alterum motum terroris vel metum representans. Et iste modus constituit interiectiones metus: vt at/ac. ꝙ similia. Et hos quatuor modos speciales donatus sub significatione comprehendit. Et habet eodem modo se significatio ad interiectionem sicut significatio ad aduerbium: ꝙ potestas ad coniunctionem: ꝙ casus ad prepositionem. Sicut enim significatio in aduerbio consistit in speciali modo determinandi. Et potestas in constructione in speciali modo comũgendi. Et casus in prepositione in speciali modo contrahendi. Sic significatio interiectionis consistit in speciali modo determinandi spectalem motum in anima representans Et hoc consistit in quatuor modis. vt visum est. Et ideo significatio non est accidens interiectionis. nisi sicut visum est de alijs. Sufficientia istarũ specierũ sic potest accipi Cũ interiectio determinat verbum exprimit motus et affectiones in animo: potest ergo anima moueri circa conuenientia/vel circa non conuenientia/vel circa medio modo se habentia. Si circa conuenientia: sic sunt interiectiones leticie. Si circa non conuenientia. hoc est dupliciter. vel cadit sub tpe presenti: et sic sunt interiectiones doloꝛ si sub futuro. sic sunt interiectiones metus. qz de presenti dolemꝰ. ꝙ de futuro timemꝰ. Si aũt anima afficitur circa medio modo se habẽtia. sic sunt interiectiones admirationis. ¶ Notandũ ergo ꝙ interiectiones: et alie partes indeclinabiles non tot modos significandi habent sicut partes declinabiles: qz signũ partiũ indeclinabiliũ paucis subsistit proprietatibus. ꝙ ideo pauciores sunt modi signdi in partibus indeclinabilibꝰ ꝙ declinabilibus. Et sic patent modi significandi interiectionis. qui sunt et quot sunt: et vnde oriantur. Et hec de modis significandi octo partium orationis prout ad ethimologiam spectant dicta sufficiant.

HAbito de modis significãdi octo partium orationis sub ratione qua sunt principium formale partiũ sermonis fm quẽ modũ pertinẽt ad ethimologiã. ꝓhr de ipsis dicamꝰ prout sunt principiũ efficiens intrinsecũ cõstructionis. ꝙ aliarũ gnũ sermonis fm quẽ modũ pertinẽt ad diasinthetica

et hoc nihil aliud est ꝙ applicare eos ad ꝓstructionē/ꝓgruitatē/ꝙperfectionē. ostendē do qui modi ſignādi quārū constructionū ꝓgruitatū ꝙfectionū sunt ꝓncipia. De his ergo tribus passionib⁹ determinem⁹. Primo eaꝝ ꝓncipia inquirat videam⁹. ¶ Sūt aūt ꝥres ꝓncipia essentialia cōstruendi sermonē cōgrue ⁊ perfecte. scz materiale/formale/efficiēs/⁊ finale. Principiū materiale cōstruēdi sūt ꝓstructibilia. qz sicut se hz subiectū ad accidēs sic se hñt cōstructibilia ad cōstructionē. sed subiectū est materia accidentis. Nā accidēs nō hz materiā ex ꝙ. sed in qua. ꝙ cōstructibilia sūt materia cōstructionis: ⁊ non sunt plura vel pauciora duob⁹. Qz vt patebit constructio causat ex depēdētia vn⁹ cōstructibilis ad alterū. Sed vna dependentia nō est nisi duorū. scz dependēs ⁊ determinans. ꝙ vni⁹ cōstructionis nō sunt nisi duo cōstructibilia. scz dependēs ⁊ determinās. Et hoc ꝓz errot dicētiū. ꝙ nō albus currit hō. ꝙ sit vna cōstructio. Nā hic sunt diuerse. Una qua adiectiuū depēdet ad substātiuū. Alia qua hō dependet ad suppositum. Tertia qua determinās dependet ad determinabile. ꝙ non erit hic vna cōstructio. Sicut cū ꝓz. socrates percurrit platonē. hic ꝓpter diuersas dependentias hōis ad suppositū ante se: ⁊ ad obliquū post se. nō pōt esse vna constructio: vt de se ꝓz. Principium formāle ipsi⁹ cōstructionis est vnio constructibiliū. hoc enī est forma rei ꝙ quod res hz esse ꝙ cōstructibilia vnionē. ꝙ cōstructibiliū vnio est forma cōstructionis. Principiū efficiens constructionis est duplex. scz extrinsecū ⁊ intrinsecū. Intrinsecū sunt modi significādi respectiui ratione quoꝝ/vel vnū constructibile est ad alterū dependens vel alterius dependentiam terminans a quibus modis significandi respectiuis abstrahūtur duo modi significandi generales. scz modus dependendi in vno constructibili: et modus dependentiam terminans in altero constructibili. Et hi modi signdi dicuntur efficere constructionem ꝓ tanto: quia ꝓparant ⁊ disponūt cōstructibilia ad actualem vnionem que fit per intellectum. licet quedā magis remote: ⁊ quedam magis ꝓpinque: vt patebit in sequentibus. Et dicuntur modi ſignificandi principiū intrinsecū quasi inter constructibilia manentes. ¶ Sed principium efficiens intrinsecum est intellectus qui constructibilia per modos significandi disposita et ꝓparata actu vnit in constructionem ⁊ sermonem. Constructibilia enim qualitercunqꝫ sumpte dispōūtur ad vnionem suos modos ſignificandi. nunqꝫ tamen vnum constructibile actu se alteri vnit. sed hoc fit per intellectum: vt dictum est. Et dicitur intellectus principiū extrinsecum. quasi extra constructibilia manens. Principium finale est exꝓssio mentis conceptus compositi. Quia vt dicitur. v. metaphysice. ꝙ finis est gracia cuius aliquid fit. sed constructio partium oratiōis fit gratia exꝓssionis mentis conceptus cōpositi ergo exꝓssio mentis conceptus compositi est finis constructionis. vnde philosophus primi periarmenias ꝙz dicit. ꝙ ea que sunt in voce. id est voces significatione in ꝓlatione quales sunt orationes grammatice sunt note passionum earum que sunt in anima. scilicet signa conceptus mentis vel animē. Signum autem est finaliter propter significatum. ergo constructio vel oratio in grammatica est finaliter propter exꝓmendum mentis conceptum.

Consequenter videamus de istis tribus passionibus in speciali. Et primo de constructione. Secundo de cōgruitate. Tertio de perfectione. quia constructio est prior congruitate ⁊ cōgruitas prior ꝙfectione: vt patebit. ¶ Ad cognoscendum naturam constructionis in se ⁊ in suis partibus subiectis. notandum ꝙ constructio est quoddam incomplexum vnioecum. sed sēm Boetium incomplexum vnioecum habet duplicem cognitionem. scz per diffinitionem: qua res cognoscitur secūdū sui esse. Et per diuisionem: qua res cognoscitur secundum sui posse. Ad diffinitionem ergo constructionis: ⁊ ad eius diuisionem ꝓcedamus. Diffinitur ergo constructio sic. Constructio est constructibiliū vnio ex modis significandi ⁊ intellectu causata ad exꝓmendum mentis conceptum compositum finaliter adinuēta. Ad cuius intellectum est notādū. ꝙ diffinitio datur causa innotescēdi ⁊ cognoscēdi rem: vt habetur sexto topicorum. Sed res cognoscitur per suas causas ex quibus habet esse. ergo per suas causas habet diffiniri. Ex hoc sequit ꝙ aliqd sufficienter cognoscitur: cum per omnes suas causas cognoscitur. ꝙ quādo cognoscitur ꝙ qualibā eius causas tantum. vt patet ex intentione philosophi sexto metaphysice. Sed predicta diffinitio agregat in se omnes causas constructionis. nam per hꝫ can-

structibilis tangitur cā materialis.p ly vnū causa formalis.p ly ex modis signdi causata tāgit cā efficiēs intrinseca.p ly intellectu causata cā efficiēs extrinseca.p ly ad exprimēdū mēs conceptū tāgitur causa finalis.ergo dicta distinctio est sufficiens.

QUia natura cōstructionis in sebia diffinitionis ppr de cr natura videamus in suis partibus via diuisionis. Scōm oēs grāmaticos pma diuisio est hec. Cōstructionū alia transitiua: alia intransitiua. Et ista diuisio est sufficiēs. qz ad has duas differentias reducūtur oēs cōstructionū ipēs. Nā retrāsitiua z reciproca ad trāsitiuā reducūtur: vt postea patebit. Ad intellectū mētoz huj diuisiōis notādū. q in gne est dare pmū qō est metrū z mēsura aliorū vt scribitur. v. metaphi. Sit ergo in gne zstructibiliū dare pmū cōstructibile. z si est dare pmū etiā erit dare fm. qz pmū z icōm sunt dne ordinis. Et illud est verū in omni zstructione zstructibile pmū post se depēdet ad obliquū illud ꝺo fm q ante se dependet ad suppositū. illud est etiā fm qō dependet ad determinabile. Et rō hoz est. qz illud qō post se depēdet ad obliquū dependet ad ipm vt ad terminū z vltimū qō aūt ali se depēdet ad suppositū depēdet ad ipm vt ad ꝓncipiū z ad pmū qō aūt depēdet ad determinabile dependet ad aliqō prius ie. determinatio autē z dispō rei est posterior ipa re. ¶ Itē notādū q cū ois cōstructio reqrit scḍo constructibilia opz vnū esse dependēs: z alterū dependentiā terminātis q sic ꝓbatur. qz illa duo cōstructibilia a qō fit constructio. aut ambo dependēt: aut ādo dependentiā termināt. aut vnū dependet: z alterū dependentiā determinat. Sed nō pōt ambo dependere: qz dependēs nō accipitur vt qō in potentia. sed ex duob entib in potentia nō fit aliqd vnū. vt ḃr. vij. metaphi. ḡ ex dependentib nō fit cōstructio. Item si ambo dependerent: mutuo depēderent. Sed que mutuo dependent sunt simul natura: z talia nō sunt fm prius z posterius ordinata. Dictū est eni q zstructibiliū est ordo fm prius z posterius. ergo. nē. Item constructibilia nō possunt ambo terminare. qz determinans vt est determinans est ens in actu. sed ex duobus entib in actu non fit tertium. ergo nō possunt ambo terminare. Relinquit ergo q constructibiliū vnū sit dependens: alterū vero dependentiam terminans. Nam sicut ex materia z forma quorum vtū est in actu: alterū vero in potentia fit per se compositum in natura. sic ex ratione dependendi z terminandi fit per se constructio in sermone. Illud vero constructibile terminat quod ratione alicuj sui modi signdi terminum dat et concedit. nē.

BEsumo ergo quod dictum est. q in omni constructione est pmū constructibile z fm. Aut ergo fm dependet ad primū. aut primū dependet ad fm. Scḍo per fm dependentiā a pmo recedente. Si scḍm dependet ad primū sic est constructio intrāsitiua. Constructio ḡ intransitiua est zstructio in qua fm zstructibile per suos modos signdi dependet ad primū: vt dicendo. sortes currit. hoc verbū currit qō est constructibile fm. in hac zstructione dependet ad suppositū qō est primū constructibile. Itē dicendo: sortes legit bene. hoc aduerbiū bñ qō est fm zstructibile in ista constructiōe dependet ad ꝟbū qō est pmū constructibile. Si aūt cōstructibile dependet ad finiēs non dependente ad pmū. sed aliud a primo diuersimode est cōstructio transitiua. ¶ Construo ergo transitiua est in qua primū constructibile per suos modos signdi dependet ad secundum. Scḍo ex dependentia z a primo recedente si deponens fuerit. Et dico si deponens fuerit. qz in hac constructione qlibz constructibile dependentiā non habet: sed solū primi constructibilis dependentiā terminat. vt sic dicendo percutio sortem. Qlibz aūt fm constructibile dependentiaz habet. vt sic dicendo. video legentem librum. hoc participiū legentem in ista zstructione cū hoc qō dependentiā ꝟbi terminat ante se qō est pmū constructibile in hac oratione etiā dependet ad obliquū post se qō est diuersum a cōstructibili primo. Ex istis patet q constructio reciproca z retrāsitiua sub transitiua continentur. Nā constructio reciproca transitiua est: vt dicendo sortes diligit se. qz hoc constructibile primū dependet ad secundū secundo non dependente ad primū: sed ad aliud si dependet. Item retrāsitiua est ex duobus transitiuis composita vt dicendo. Sortes rogat me vt diligā eū. Ideo sub transitiua continetur. ¶ Et sciendum q iste due differentie: scilicet transitiuum z intransitiuum sumuntur in constructionibus metaphorice id est per quandam

similitudinẽ transitus realis. Nã aliquis dr realiter transire qñ transit de vno loco ad alium a primo diuersum. Cum autẽ quis pcedit ad aliquem terminũ primũ 2 in isto manẽt inde nõ diuertens/tunc dicitur nõ transire. Sic in cõstructione intransitiua: qr dependentia vnius .i. posterioris constructibilis vadit ad primum inde non transiens ideo intransitiua dicitur: vt sortes currit. In constructione vero transitiua dependentia posterioris nõ vadit ad primũ sed trãsit ad aliud diuersum a prio. ideo trãsitiua merito nũcupat. Ulterius notandũ qr in constructione intrãsitiua posterius cõstructibile dependẽs ad primũ aliquo modo nititur identitari cũ eo. In constructione autẽ transitiua posterius cõstructibile nõ dependẽs ad primũ sed p suã dependentiam a primo recedens aliquo mõ nititur diuersificari ab eo. Exinde est qr antiqui grãmatici dãtes diffinitiones cõstructionis transitiue 7 intransitiue dabant eas p idẽ 7 diuersum. Dicentes cõstructionẽ intransitiuã esse illam in qua cõstructibilia pertinent ad idem vel tanq ad idẽ videntur ptinere cõstructionem aũt transitiuã esse illam in qua constructibilia ptinent ad diuersa vel videntur ptinere ad diuersa. Illud aũt dr intelligi modo quo dictũ est: qr pro tanto constructibilia in constructione intransitiua dicũtur pertinere ad idẽ qr posteri⁹ constructibile p suum modũ significandi dependens ad primũ aliquo modo nititur identitari cũ eo p tanto enim cõstructibilia in cõstructione trãsitiua dr ptinere ad diuersa: qr posterius constructibile p dependẽtiã a primo cõstructibili recedens aliquo modo nititur diuersificari cũ eo vel ab eo. Et sic patet quid est cõstructio transitiua et intransitiua: et quare sic nominatur.

QUasi de constructione transitiua 7 intransitiua diffinitione. ꝑ hr descendamus ad suas species. Diuiditur aũt cõstructio intransitiua in cõstructionẽ intrãsitiuã actuũ 7 constructionẽ intransitiuam personarum. Cõstructio intrãsitiua actuũ est in qua ꝑstructibile dependẽs p modũ actus signi: vt dicendo sortes currit. Constructio intrãsitiua psonarũ est in q cõstructibile dependẽs signi p modũ substãtie vel quõlz aliter. vt dicendo sortes alb⁹ currit bene. Uñ sub his viteri⁹ dicẽdum⁹. Juxta qõ notandũ qr cũ cõstructio intrãsitiua actuũ sit suppositi cũ apposito. Et intransitiua pson. sit determinabilis cũ determinatiõe iõ fm diuersitatem suppositor. 7 diuersitatem determinãtiũ: diuersificat constructio intransitiua actuũ 7 person. Juxta qõ notandũ 7 primũ de constructione intrãsitiuã actuũ: qr in ol constructione ꝓcepta rectũtur duo extrema scõm situ distãtia scilicet suppositũ et appositũ. Et cũ appositũ signi p modũ distantis a supposito fm situm ideo supposito addi non põt sine medio. Tale aũt mediũ est compositio: vt dictũ est in cap⁹ de ꝟbo. et ideo compositio in huiusmodo dependentia maxime est ꝟbo necessaria. Ex quo ptz qr oẽ ꝟbũ rrequirit suppositũ siue sit psonale siue impsonale/siue finitũ/siue infinitũ. Non tñ idem/sed aliud 7 aliud. scõm qõd compõ cũ modo ꝟbi ku rrit aliter 7 alit contracta modo signi casui ꝓpositionabili. Retumo ꝑ qõ dictũ est: qr cõ constructio intrãsitiua actuũ sit suppositi cũ apposito. 7 cũ nil supponit nisi casus vel hõs casum. iõ fm diuersitatẽ casus supponentis diuersificat cõstructio intransitiua actuũ. Aut ergo nñs casus supponit: vt dicendo sortes currit. Aut grãs casus supponit: vt dicendo sortis interest. Aut dãs casus supponit: vt dicẽdo sorti accidit. Aut actũs supponit: vt dicendo sortẽ legere oportet. Aut ablãs casus supponit: vt dicẽdo a sorte legitur. vetũs aũt supponere nõ põt. cũ sibi ratio principij repugnet vt visũ est supra i cap⁹. de nole.

DIncipia cõgruitatis circa singulas partes iam dictas assignare possumus. ¶ Notandũ aũt qr ꝓgruitatis principia cõstructionis verbi personalis cum supposito nominatiui casus sunt sex modi significandi in apposito dependenti quibus confirmãtur sex in supposito terminãti. nã in apposito est modus esse cui in supposito correspondet modus entis. Secũdo in apposito est cõpositio cui in supposito correspondet modus per se stãtis. Tertio in apposito est modus verbi cui in supposito correspondet ratio principij. Et hi modi significãdi sunt vtrobiq principium remotũ 7 commune huius congruitatis. Quarto in apposito dependẽti est mod⁹ iez vt ipm. est alterũ cui correspondet in supposito: vt dr est alterũ. hoc est cõuenientia nñeri in vtroq. Quinto cõuenientia pson in vtroq. Et ista sunt principia specialia 7 appropriata. Principia ꝓgruitatis intransitiui suppositi gñ

casus enim appositor: vt dicendo fui interest loquendo de principijs remotis et cõibus sunt eadẽ que erãt in predicta cõstructione. s. ex parte verbi dependentis ante se modꝰ eẽ ꝛ cõpõ ꝛ modꝰ verbi dbꝰ ꝓformak in suppositio terminanti modꝰ entẽ ꝛ modꝰ p se stãs ꝛ rõ principij simpliciter sumpta. Principia autẽ ꝓpria vel ꝓpinq̃ sunt duo modi conformes scz ex pte dependẽtis modus vt alterius ex parte terminantis modus vt cuius. Principia cõgruitatis cõstructionis in qua dtus supponit: vt dicendo sorti accidit, accipiendo principia remota ꝛ cõia sunt eadẽ que in predictis. sed ꝓpria ꝛ specialia principia sunt duo modi cõformes scz modꝰ vt alteri ex parte dependẽtis ꝛ modꝰ vt cui ex parte terminantis. Principia aũt congruitatis ꝟstructiõis intransitiue i qua ꝛ etus casus supponit: vt dicẽdo We legere sortẽ oportet scribere. Sumẽdo principia remota sunt eadẽ q̃ in predictis. Sed ꝓncipia ꝓpria sunt duo modi conformes. Nã in posito est modus verbi simpliciter sumptꝰ. i. modo speciali casui conformi non contractus. ꝛ in supposito est ratio principij actus simplr ꝛ nõ cõtracta nec cõtrahibilis. Principia cõgruitatꝫ cõstructionis intrãsitiue in q̃ abilis supponit: vt dicendo a sorte legit remota sunt eadẽ que in predictis. Sed ꝓncipia ꝓpria sunt duo modi conformes scz modus vt ab aliquo in posito ꝛ modus vt a q̃ in supposito. Et nota q̃ omis iste cõstructiones ꝟbi impsonalis a parte ante cũ obliquis fiũt ꝑ modos ꝓportionabiles ꝛ nõ per modos cõuenientes. Nõ enĩ reqritur in istis cõstructionibꝰ cõuenientia nũeri ꝛ persone. Uñ sub quocũq̃ nũero ꝑdicta verba possunt respicere sua supposita vt dicẽdo me oportet vos oportet. Itẽ sub quacũq̃ persona: vt dicendo oportet me / oportet te oportet illũ. ꝛ eodẽ mõ intelligak in aliis. ꝛ ꝑ hoc dñr impsonalia ẽẽ nũero ꝛ ꝑsona ꝓuata. ¶ Et sciendũ q̃ tã ꝟba ꝑsonalia ẽẽ impsonalia cõstruuntur cũ obliq̃s hoc tñ est differẽter: qz ꝟba ꝑsonalia cõstruũtur cũ obliq̃s trãsitiue a pte post solũ. sed ꝟba impsonalia cõstruuntur tam a parte ante intransitiua ẽẽ a parte post.

Dicto de constructione intransitiua actuum quo

modo diuersificatur secundũ diuersitatẽ suppositorũ. Consequenter videndũ est de cõstructione intransitiua ꝑsonarũ determinati cũ determinatione: quõ variatur seu diuersificatur ꝑm diuersitatẽ determinationũ. Iuxta qđ notãdũ q̃ dcđ inuenit in sermone vel est suppositũ vel appositũ vel aliqđ ab vtroq̃ diuersũ tñ ad aliqđ illorũ ornatũ. vel est determinatio alicuius horũ triũ. ꝛ hec oĩa inueniunt in oñone q̃ subsequit summa doctrina tullij rhetoris instruit subtilit artẽ rhetoricã. cũ ergo determinabilis cũ determinatione diuersificat ꝑm diuersitatẽ determinationum. aut ergo determinatio additur supposito vt appositio vel differens ab vtroq̃. Si determinatio addak supposito: hoc est dupliciter. vel hec determinatio est determinabilis vt indeclinabilis. Si declinabilis: hoc est quadrupliciter. Quia vel ista determinatio declinabilis est adiectiuũ denolatiuũ vel est adiectiuũ relatiuũ vel adiectiuũ interrogatiuũ vel adiectiuũ distributiuũ. Si adiectiuũ denolatiuũ, sic ista est ꝟstructio. sortes albus equus albus q̃ specialẽ differentiã nõ hz. sed sub vna spẽ cõstructiõis cõtinet. Principia cõia istius cõstructionis ex parte adiectiui dependẽtis sũt modꝰ determinantiꝫ et modus adiacẽtis. Ex parte substantiui terminãtis sunt modus determinabilis ꝛ modus ꝑ se stantis. ꝛ conuenientia in gñe/nũero/casu/ꝛ persona. Sed principia ꝓpria sunt duo modi cõformes scz modus denominantis simpliciter ex parte dependentis ꝛ modꝰ determinabilis simplr ex parte terminãtis. Si aũt ista determinatio declinabilis sit adiectiuũ relatiuũ sic est constructio relatiui cũ antecedẽte. Principia cõgruitatis hui⁹ cõstructionis cõia sũt eadẽ q̃ in ꝓdictis. scz ꝓpria sunt duo modi cõformes. scz ex parte relatiui dependẽtis modus signdi per modũ referẽtis ex parte antecedentis modus signdi ꝑ modũ referibilis. Si aũt ista determinatio declinabilis sit adiectiuũ interrogatiuũ/sic est constructio interrogatiui cũ suo rñsiuo. Principia hui⁹ cõgruitatis cõia sunt eadẽ que ꝓ. scz ꝓncipia ꝓpria sunt duo modi conformes ex parte interrogatiui dependentis. modus significandi ꝑ modũ certificabilis sub ratione interrogãtis. ex parte autẽ rñsiui modꝰ signdi per modũ certificatꝫ sub rõne respõdibilis. Si aũtẽ determinatio sit adiectiuũ distributiuũ/ sic est cõstructio signi distributiui cũ termino cõi: vt dicẽdo eis hõ nullus asinꝰ. Principia cõgruitatꝫ cõia sunt eadẽ q̃ a ꝓdictis. Sed ꝓncipia ꝓpria sũt duo modi signdi conformes ex parte signi distributiui modus significãdi per modũ distributẽtis. ex pte termini cõis modꝰ significãdi ꝑ modũ distri-

buabilis. Est aũt notãdũ q in huiº mõi cõstructionibº cõfozmita ois dictoꝝ accidẽtiũ q̃ sunt principiũ cõe congruitatis non ꝑ requiritur sed vt frequentº. Si autẽ ista determinatio addita supposito sit indeclinabilis. hoc ꝓtingit ꝙtuor modis: qz aut est coniunctio/aut aduerbiũ/aut prepõ/aut interiectio. Si est cõiunctio hoc est dupl'r: qz aut cõiungit suppositũ apposito ꝑ vim vel ꝑ ordinem. Si ꝑ vim hoc est dupl'r. aut cõiũgit extrema inter se respectu tercij: vt sortes ⁊ plato currũt/aut disiũgit eũ respectu tercij vt sortes vel plato currit. Si aũt cõiũctio coniũgit suppositũ apposito ꝑ ordinẽ hoc est dupl'r. Aut cõiũctio se tenet cũ antecedente aut cũ ꝓnte. Exemplũ de vtroq: vt dicẽdo si homo est ergo alal est. Si autẽ determinatio indeclinabilis addita supposito sit preposito: sic est ista. Ei sorte legit. Si aũt determinatio indeclinabilis addita supposito sit tãtũ aduerbiũ: sic est ista. Tãtũ sortes legit. Si aũt ista determinatio indeclinabilis addita supposito sit interiectio: sic est ista heu mortuus est. Et sciendũ est q aduerbiũ in ꝙtũ aduerbiũ nõ addit ei qõ est suppositũ ꝑ se ꝑprie Sed inꝙtũ est aduerbiũ tale. scz aduerbiũ exclusiuũ. Et dico q aduerbiũ nõ additur ei qõ est ꝑprie suppositũ: qz dicẽdo currere velociter est bonũ. In ista oratione infinitiuº nõ supponit ꝑ se sed gꝛa nominis. Idẽ intelligit de interiectiõe/dicẽdo heu mortuº est ⁊ hmoi. Principia oim haꝝ cõstructionũ cõgruitatis gñalia duo sunt modi cõformes modº determinãtis ⁊ modº determinabilis. Principia aũt magis specialia cõgruitatis ꝙstructionis in qua ꝙũctio addit supposito sunt ex pte ꝙũctionis modº cõiũgẽtis ⁊ ex pte extremorũ modº cõiũgibilis. Sed ꝓncipia fm vnãquãq; speciẽ appropriata sunt modi signdi q̃dº vna spẽs ꝙũctionis specifice ab alia distinguit. Qui patent calo de cõiunctione vnicuiq; subtiliter intuenti. ¶ Itẽ ꝑprie ꝓncipia istius cõstructionis: a sorte legit sũt duo modi signdi cõformes. scz modº cõtrahẽtis ⁊ retorquẽtis a pte prepõtis ⁊ modº cõtrahibilis aut retorq̃bilis ex parte casualis. Itẽ ꝑpria ꝓncipia cõgruitatis hmº cõstructionis tantũ. sortes legit. sũt duo modi ꝓformes scz modº excludẽs ex pte aduerbij tm. ⁊ modº excludibilis ex pte suppositi scz sortes. Itẽ ꝑpria ꝓncipia cõgruitatis huiº cõstructionis heu mortuus est sũt duo modi cõformes. scz modº determinãtis sub affectu doloris ⁊ modº determinabilis q̃ est sibi ꝓportionabilis: ⁊ ita intelligat in aliis interiectionibº letitie vel admirationis suo modo. Si aũt determinatio addatur appositi: hoc est dupliciter: qz determinatio est declicabilis vel indeclinabilis. Si primo mõ: sic est ista. Sum albus. vocat aduianus. Et principia huius cõgruitatis siue huiº cõstructionis cõia sũt eadẽ que in predictis. Sed principia ꝑprie sunt duo modi ꝓformes. scz ex parte appositi modus esse seu vocationis specialis in ratione specificantis. ex parte terminãtis modus significandi ꝑ modũ terminãtis illud q̃ ꝑ modũ esse vel vocationis specialis in rõne specificãtis sigt. Si aũt ista determinatio sit pars indeclinabilis. hoc est triplex Aut est aduerbiũ/cõiũctio/vel interiectio. Si est aduerbiũ hoc est dupliciter. qz vel aduerbiũ additur verbo rõne dispositiõis rei significate: aut rõne modoꝝ signdi. ⁊ vtroq; sunt multe cõstructiones fm multas determinatiões aduerbiales. de q̃bus olº dictũ est calo de aduerbio. Principia aũt cõgruitatis oim harũ cõstructionum gñalia sunt duo modi signdi cõformes. scz modus determinantis ex parte aduerbij/⁊ modº determinabilis ex parte appositi. Sed ꝓncipia ꝑpria sunt duo modi signdi q̃busvna quaq; species aduerbij ab alia distinguitur q̃ patet vnicuiq; hec diligenter inspicienti. Si aũt determinatio indeclinabilis addita appositi sit interiectio: hoc est quadrupl'r. qz aut illa interiectio leticiã exprimit/aut doloꝛẽ/aut admirationẽ/aut metũ. Sꝛ principia harũ ꝙstructionũ cõia sunt eadẽ que in predictis. Sed ꝑpria principia sũt duo modi signdi q̃bus vnaquaq; species interiectionis distinguitur ab alia. Si aũt determinatio addita appositi sit cõiũctio hoc cõiungit eodẽ modo sicut cũ ꝙũctio additur suppositi. Sunt enĩ tot spẽs ⁊ eodẽ modo se habentes cõgruevel cõstructue. Si aũt determinatiõ addatur ad illud q̃ est diuersum ab vtroq; scz suppositi ⁊ appositi. tamẽ ordinatũ ad suppositũ tunc eodem modo fere diuersificatur ⁊ etiam tot species constructionũ quot sunt eũ determinatio additur ad suppositũ et eodẽ mõ cõgrue. Si autẽ determinatio addatur ad illud q̃ est differẽs ab vtroq; scz suppositi. tamen ordinatũ ad suppositũ diuersificatur: vt priores. ⁊ iterũ tot sunt species constructionis. ⁊ eodem modo construcre: vt vnicuiq; patere potest diligenter intuenti. Et sic patent omnes constructiones intransitiue que sunt ⁊ quot sunt principia congruitatis ipsarum tam communia q̃ propria.

De constructione trālitiua via diuisionis.

Uſlo de cōſtructione intrāſitiua via diuſionis ꝑſr de constructionte trāſitiua via diuisionis diligēter videam⁹, diuidi=tur aūt constructio transitiua in cōstructionē transitiuā actuū ⁊ cōstruc=tionem transitiuā personarū. Constructio transitiua actuū est in q̄ cō=ſtructibile depēdens ꝑ modū act⁹ significat: vt lego libū. Cōstructio transitiua ꝑsonarū est in qua constructibile dependens ꝑ modū substantie sig̃: vt dicendo filius sortꝫ. Constructio transitiua actuum diuiditur in cōstructionē transitiuā actus signati ⁊ in constructionē transitiuā act⁹ exerciti. Constructio transitiua actus exerciti non diuidi=tur in species. sed tantum indiuidua: vt o thoma. Principia congruitatis huius cōstruc=tionis communia sunt duo modi ex parte dependēꝫ. per quorum vnum exigit modū per se stantis et per alterū exigit rationem termini absoluti. Sed principia propria sūt duo modi conformes scilicet modus significandi per modum excitantis seu vocantis a parte aduerbū: ⁊ modus significandi per modum excitati ex parte vocatiui. Itē cō=ſtructio transitiua actus signati diuiditur secundum diuersitatem constructibilis ter=minantis quadrupliciter vel quia est genitiui casus: vt dicendo misereor sortis. vel da=tiui: vt faueo sorti. vel acti: vt percutio sortem. vel ablatiui: vt vtor toga. Principia cō=gruitatis communia harū constructionum sunt tres modi ex parte dependentiꝫ. ⁊ tres ex parte terminantis. Nā ex parte dependentis est modus esse cui correspōdet i obli=quo post se modus entis. scōo ex parte dependētis est significatio accidentalis qui est mod⁹ sig̃di dependentis ad quemlibet obliquuꝫ post se cui corrñdet in obliquo mo=dus sig̃di per modū p se stantis. Nā sicut hec est incongrua alb⁹ currit parimodo hec incōgrua. percutio albū. Tertio ex parte dependentis est modus generis qui est q̃si qua=litas significationis accñtalis cui corrñdet i obliquo modus sig̃di per modū termini absolute mō cōformi casuū contrahibilis. Principia propria huius constructionis mi=sereor sortis sunt duo mōi conformes. scz mod⁹ dependētis sub mō: vt alterius ex pte dependentiꝫ ⁊ mod⁹ termini vt cui⁹ ex pte terminātiꝫ. Principia vero ꝓpria hui⁹ cōstruc=tionis faueo sorti sunt duo modi cōformes. scz mod⁹ dependentiꝫ sub mō vt alteri ⁊ mo=dus terminātis sub modo vt cui. Principia propria cōgruitatis huius constructiōis percutio sortem sunt duo modi ꝓformes. scz modus dependētis. vel transeūtis sub mo=do vt alterū. et modus terminātis sub modo ad quē. Si aūt ille mod⁹ vt quē sit pre=pō ꝓtract⁹. tūc sīr mod⁹ transeuntis sub mō vt alterū est ꝓportionabilit. ꝓpōne ꝓtra=hēd⁹. Principia autē ꝓpria cōgruitas hui⁹ cōstructionis vtor toga sūt duo modi con=formes scz mod⁹ trāseuntiꝫ ⁊ dependēt sub modo vt ab altero. Et mod⁹ terminātiꝫ sub mō vt a quo ꝓportionābilit est cōtrahend⁹. Itē cōstructio trāsitiua ꝑsonaꝝ diuiditur in ātuor spēs fm q̃druplicē diuersitatē cōstructibilis terminātiꝫ. qz vel est gti casus: vt dicēdo filius sortꝫ: vel dti: vt sibi sorti: vel acti vt alb⁹ faciē. vel abiti vt celer pedibus. .i. velox. Principia cōgruitatiꝫ cōia harū cōstructionū sunt mod⁹ entiꝫ sub rōne transe=untiꝫ ex pte dependentiꝫ ⁊ mod⁹ entiꝫ p se stantiꝫ in obliquo. Nā sicut hec est incōgrua. misereor albi: sic hec cappa albi. Et sīr sicut hec est cōgrua. misereor sortis: sic hec cap=pa sortis. Principia ꝓpria huius cōgruitatis filius sortis sunt duo modi sig̃di cōfor=mes scz modus dependentis sub modo vt alterius. ⁊ modus entis terminātis sub mō vt cuius. Et ita intelligat in aliis tribus casib⁹ in ordine suo. Iuxta q̄ notandū q⁹ cō=ſtructio q̄ est adiectiua cū actō nō est incongrua. sed figuratiua. Actūs enī solū cōstruit cōgrue cū significantib⁹ actū: qz actus est termin⁹ act⁹ signati. vñ de cōgruitate hui⁹ cōstructionis nō est ingrendū: ñ ꝓpter synodochen cōgrue admittitur in sermōe. Ep̄i logat autor. Et sic patet sufficiētia spērū cōstructiōis ⁊ ꝓncipiorū cōgruitatiꝫ earundē. Patet quomodo constructio simpliciter diuiditur in constructionē trāsitiuā ⁊ intrāſi=tiuā. Cōstructio intransitiua diuiditur in cōstructionē intrāſitiuā actuū ⁊ ꝑsonarū. Cō=structio intransitiua actuum diuiditur in quinq; spēcies. secundum numerum quinq; suppositorū speciem differentium. Item constructio intransitiua personarum que est determinabilis cū determinatione diuiditur scōm diuersitatē determinationū q̄ mul=tipliciter variantur. vt visum est. Itē cōstructio trāsitiua diuiditur in constructionem trāsitiuā actuū ⁊ ꝑsonarū. Cōstructio trāsitiua actuū diuiditur in transitiuā act⁹ exer=citi ⁊ act⁹ signati. Cōstructio actus exercitꝫ nō diuiditur nisi fm idiuidua. Constructio trāsitiua act⁹ signati diuidit .4. spēs spāliſſimas fm diuersitatē ātuor obliq; spē dūtū

¶ Et notandum q sicut ꝓstructio diuidit ꝑ se in transitiuā et in intrāsitiuā. sic ꝑ accs dēs diuidit in ꝓstructionē fm sensum: ⁊ fm intellectū q diuisio ī ūt ꝑ accns: qz nō diuidu ꝓstructionē fm se ⁊ absolute. sed in cōparatione ad aliam apprehensiuā. Et ūt constructio fm sensum: qz ambo ꝓstructibilia sūt vocetenus expressa rōne cuius vocis se cōfert sensūs audit⁹. Cōstructio fm intellectū est qñ alterū nō est vocalit expressum: z est in intellectu: vt lego ⁊ hñor. Et hec de constructionibus dicta sufficiant.

SEquitur de congruitate que est secūda pars sermonis: de qua licet tactu sit ī speciali circa quālibet spēm ꝓstructiōis dicendū tñ natura seorsum in speciali videamus. Juxta qđ notandum: q sicut ꝓstructio requirit ꝓstructibilū vnionē absolutē: sic congruitas requirit ꝓstructibilū vnionem nō quācunq sed debitā. Et qz vnio pōt cōtingi dupliciter. Uno modo ex cōuenientia sigtorū ipsāliū. et ꝑ oppositū vnio indebita ex repugnantia ipsorum. Alio modo potest contingere ex conformitate modorū significandi. ⁊ ꝑ oppositum ex indebita modoꝝ sigdi discrepantia: tñ est q quidā nō distinguētes inter sigtorū specialiū conuenientiā vel repugnātiā: ⁊ modorū sigdi conformitatē vel discrepantiaz dixerunt omnem constructionem esse congruam vel incongruam in qua est specialis cōuenientia vel repugnantia. Sed hoc nō valet: qz congruitas est passio ꝓprie in grāmatica ꝑsiderata. Un patet q cōgruitas sit de ꝑsideratione grāmatici per se. Sed conuenientia vel repugnantia significatorū ſpāliū a grāmatico ꝑ se nō cōsiderat. hz magis a logico. ꝑ ꝗ congruitas in sermone ab his nō causatur. ¶ Dicēdū est ꝑ q ꝗ congruitas ⁊ incongruitas causant ex conformitate vel disconformitate modoꝝ sigdi q̄ per se sunt de ꝑsideratiōe grāmatici tā ꝓprietas. ꝙ improprietas sermonis causatur ex inconuenientia vel repugnātia sigtorū ſpāliū. Un hec est cōgrua et ꝓpria. Capa nigra. ⁊ hec ꝓpria est. capa cathegorica. tñ vtraq istarū est congrua. Sciēdū notandū q ꝗ congruitas requirit debitā vnionē constructibiliū. Et cū hñor vnio causatur ꝑ qđā modos sigdi. ideo de cōgruitate requiritur ꝑformitas eorum modoꝝ sigdi ꝓstructibiliū ad aliquā speciē ꝓstructionis requisitoꝝ. ita q̄ cōstructibile dependēs sit terminatū ꝑ cōstructibile terminās quantū ad oēs modos sigdi fm quos dependet quantū ad istā ꝓstructionē. Et dico ꝙtū ad istā cōstructionē. qz si haberet dependētiā ad diuersas ꝓstructiōes nō requiritur q oēs dependentie sint semp actu determinate: sed sufficit q ſcēdum vnā constructionē terminentur. vt dicendo. lego libū. hec est congrua licet nō addatur virgilij. vel aliquod aliud qđ terminat dependētiā hui⁹ qđ est libū fm quā dependet a parte post ¶ Tertio notandū est. q cōformitas modorū signtiuā sit principiū cōstructionis ⁊ congruitatis distinguendū est de cōformitatis. qz duplex est conformitas scz proportionis: et similitudinis. et qñq vtraq ad ꝓstructionē requiritur. qñq aūt sufficit similitudinis tantū. qñq sufficit similitudinis cōformitas tñ. Et vt sciamus qñ vtraq conformitas exigatur: aut altera tantū ¶ Notandū q qñq cōstructibile dependēs habet aliquos modos signficandi nō ex proprietatibus sue rei per se. sed ex proprietatibus rei ꝓstructibilis determinantis: ⁊ tunc inter illos modos sigdi exigitur similitudo: ⁊ non ꝓportio ita q cōstructibile terminans debet habere modos similes modis significandi constructibilis dependentis: vt patet de constructione adiectiui cū substātiuo et in constructione vtī casus cū verbo personali. Nam adiectiuū habet tā genus ꝙ numerū ꝙ casum ꝙ ꝑsonā ex ꝓprietatibus rei subiecte: vt dictū est supra. Un ex parte substātiui nō requirit modos ꝓportionales sed similes. Similiter verbū personale hz numerū et personam ex ꝓprietatib⁹ rei suppōsite. ideo hos modos requirit in suppōsito non proportionabiles. sed similes. Si aūt cōstructibile dependēs hz aliquos modos signficādi ex proprietatibus sue rei per se. ⁊ nō ex proprietatibus rei cōstructibilis terminantis: tunc exigitur in illis modis significādi ꝓportio ⁊ nō similitudo: ⁊ quia adiectiuum habet modum adiacentis proprie: et de proprietatibus sue rei. ideo per huius modi modum adiacentis. requirit in subiecto modum per se stantis qui est sibi ꝓportionabilis. ⁊ sic in alijs intelligatur. ¶ Quarto notandū est. q sicut congruitas cōstructionis in generali causatur ex conformitate modoꝝ significandi generaliter dictorū Sic congruitas specialis cōstructionum specialium causatur ex alia et alia cōformitate aliorum et aliorum modorum significādi: vt patet ex predictis inspiciēdo singulas species constructionis. Congruitas nihil aliud est ꝙ partium orationis debita vnio

ex modoꝝ significandi conformitate ad aliquam speciem constructionis requisitoꝝ dereli-cta. Ultimo notandum est ꝙ sicut duplex est constructio scz secundꝰ sensum et se cundum intellectum. Congruitas secundum sensum est quando ambo construendi bilia sunt vocibus expressa Et dicitur congrua secundum sensum non quia sensus eꝰ congruitatem percipit. sed quia vocem virtuꝫ construendibilis apprehendit, cum vox sit proprium obiectum auditus. Congruitas vero secundum intellectum est quando ambo construendibilia secundum vocem non sunt expressa. sed alterum ipsorum est ad intellectu apprehensum. sicut contingit in verbis prime et secunde persone in quibus intelligitur suppositum. Et sic patet quid sit congruitas et vnde causatur. et hec de cõgruitate dicta sufficiant.

SEquitur de perfectione que est tertia et vltima passio sermonis. Juxta qđ notandũ ꝙ cuꝫ grãmatica sit scientia organica oportet ꝙ illud quod in grãmatica est principaliter consideratum sit organicum. hec autem est cõstructio de qua dictum est. Et quia omne organum est ad aliquem finem ordinatum est igitur constructionis aliquis finis necessarius. Talis autem finis est duplex scilicet propinquus et remotus. ¶ Finis propinquus est expressio mentis conceptus compositi secundũ distantiam. Et dico secundum distantiam. quia conceptus est aliquando secundum distantiam. vt componendo hominem cum albo siue copulative dicendo homo albus. Aliquando conceptus mentis est compositus secundum distantiam: vt componendo hominem cũ albo. mediante copula: dicendo homo est albus. circa quam compositionem consistit veritas et falsitas: vt dicitur primo periarmenias rum. Et quia intellectus super compositionem primam non quiescit cum sit incompleta. sed de prima procedit ad secundam. ideo cõstructio nõ est ad exprimendum primum conceptum. sed ad exprimendum secundum conceptum compositi secundum distantiam finaliter ordinatam. Finis autem remotus constructionis est generare perfectum sensum in animo auditoris ex constructibilium debita vnione. ¶ Secundo est notandum ꝙ sicut constructio simpliciter derelinquitur ex cõstructibilium vnione absolute. et congruitas constructionis ex constructibilium vnione debita. Sic perfectio derelinquitur ex constructibilium vnione debita non quotumcũq; sed suppositi cum apposito dummodo nulla dependentia derelinquitur circa ipsam non terminata retrahens eam ab eius fine qui est conceptum mentis compositus exprimere et perfectum sensum in animo auditoris generare Ex his patet ꝙ tria requiruntur ad perfectionem sermonis. Primum est suppositum et appositum. Quia cum constructio perfecta sit ad exprimendum mentis conceptum compositum secundum distantiam finaliter ordinata. oportet ꝙ sicut est distantia inter conceptus mentis cõpositos. sic etiam sit distantia in constructibilium vnione. Sed hec distantia solum est inter suppositum et appositum. ex hoc ꝙ solum verbum est appositum quod per modum distantie se habet. Secundo requiritur omnium modoꝝ significandi conformitas prout ad congruitatem requirebatur. Tertio requiritur ex parte constructionis ꝙ nulla dependentia sit non terminata que retrahat ipsam ab eius fine qui est mentis conceptum exprimere et perfectum sensum in animo auditoris generare. Tertio est notãdum ꝙ constructio habens in se hec tria membra que dicta sunt perfecta est sin tres modos perfectos quos assignat philosophus quarto methaphisice. Nã vno modo aliquid est perfectum cui nihil deest eorũ que requiruntur ad eius speciem. Secundo modo aliquid est perfectum cum potest debite suum finem propter quẽ ordinatur pertingere. Tertio modo aliquid est perfectum cum potest sibi simile in specie generare. Constructio ergo habens suppositum et appositum secundum cõformitatem omnium modoꝝ significandi nullam habens circa se dependentiam nõ terminatam non retrahentẽ ipsam ab eius fine est perfecta primo modo. quia nihil sibi deficit eorꝫ que ad eius speciem requiruntur. Secundo modo. etiam est perfecta: quia debite potest suum finem propter quem ordinatur qui est exprimere mentis cõceptũ compositum secundum distantiã vt dictum est pertingere. Tertio modo etiam est perfecta: quia potest facere sibi simile. id est perfectum sensum in animo auditoris generare. Ex dictis patet ꝙ signum perfectionis constructionis est generare perfectum sensum in animo auditoris. ita ꝙ omnis illa cõstructio erit perfecta que perfectũ sensum

in animo auditoris generabit. Sed hec perfectio sensus in alio auditoris nō est puncta lis. Ad habet gradū perfectionis secundum magis ⁊ minus: ⁊ secūdū hoc cōstructio dr magis et minus perfecta. Nā ea magis perfecta est que magis quietat animū auditoris: ⁊ que minus quietat minus perfecta erit. Ex his dictis etiam patet q̄ hec est imperfecta si sortes currit: qr ista continuatio sī huic constructioni addita sortes currit facit in ea nouam dependentiam ad aliquid extra se vt ad aliquod consequens quod si nō exprimatur semp imperfecta manebit: vt dicēdo me legere hec est imperfecta: qr animū auditoris non quietat. ⁊ sic que sunt similes. Perfectio nihil aliud est q̄ passio sermonis tertia et vltima ex debita constructibilū vnione derelicta cū sufficientia exprimendi mentis conceptū compositū scōm distantiam ⁊ generandi perfectam sensum in animo auditoris. Quarto est notandū q̄ duplex est perfectio constructionis. scz secundu sensum et secundum intellectū. Perfectio secundū sensum est cū ambo constructibilia constructionis sunt vocetenus expressa: vt ego lego. Perfectio secūdum intellectum est cum constructibilia secundū vocem nō exprimuntur. sed alterum ab intellectu apprehenditur. vt dicēdo lego. Nā hoc verbū lego dat intelligere suppositum quod est ly ego sub conformitate omnium modorum significandi requisitorum ad hanc speciem constructionis. Et in hac nulla derelinquitur dependēcia ex parte constructionis totius vel partiū eius nō terminata que retrahat cū ab eius fine q̄ est mentis conceptū cōpositū scōm distantiam exprimere vel perfectum sensum in animo auditoris generare et ita intelligatur in illis. ¶ Quinto ⁊ vltimo est notandū q̄ cū illud quod habet se per additionem ad alterum posterius est eo ideo ex dictis patet q̄ congruitas est posterior constructione. et perfectio posterior congruitate. nā constructio nō requirit aliquid nisi absolute constructibilium vnionem ex modorū significandi cōformitate causatā: vt dicendo. vir est albus bene est cōstructio sicut ista. vir est albus: quia vtrobiq; est conformitas modorū significandi. Sed cōgruitas requirit cōstructibilū vnionē non quācunq; sed debitam ex conformitate modorum significādi illius constructionis tantum ad aliam speciem constructionis requisitorum. Perfectio requirit constructibilium vnionem non quācunq;. sed solū suppositi cum apposito ex conformitate omnium modorum significandi causatam sufficientia exprimēdi mētis conceptū cōpositum secundū distantiam et generandi perfectum sensum in alio auditorie. Et sic patet q̄ perfectio sup congruitatē addit propria principia. ⁊ sīr congruitas super constructionem. et ideo perfectio presupponit congruitatem ⁊ congruitas constructionem. Constructio ergo est passio sermonis prima/ congruitas secūda/ perfectio tertia ⁊ vltima. Et vt habeamus distinctum modū interrogandi de ipsis passionibus grāmatice. ¶ Sciēdū est q̄ de differentijs constructionum que sunt transitiuū et intransitiuum: possumus querere per hoc interrogatiuū que. Sed de istis differentijs que sunt congruum ⁊ incongruum possumus querere per hoc interrogatiuū qualis. Sed de istis differentijs que sunt perfectum ⁊ imperfectum possumus querere p hoc interrogatiuum quanta. Unde versus.

Que trans intrans: qualis con/incon: quanta per/imper.

¶ Laus deo.

¶ Finit liber modorum significandi Alberti Impzell' Londonijs per wynandū de worde. Anno domini. M. CCCCC. xv. die. xvi. Marcij.